İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ UNSURLARI OLARAK AĞAÇLARIN KENTSEL MEKAN KİMLİĞİNİN OLUŞUMUNA ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zeynep Cemile PAK

Anabilim Dalı : Peyzaj Mimarlığı

Programı : Peyzaj Mimarlığı

OCAK 2009

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ UNSURLARI OLARAK AĞAÇLARIN KENTSEL MEKAN KİMLİĞİNİN OLUŞUMUNA ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zeynep Cemile PAK
(502051759)

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 29 Aralık 2008
Tezin Savunulduğu Tarih : 19 Ocak 2009

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Selim VELİOĞLU (İTÜ)
Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Ahmet Cengiz YILDIZCI (İTÜ)
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali YÜZER (İTÜ)

OCAK 2009

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca akademik vizyonumun gelişmesine yardımcı olan ve tez çalışmamda değerli fikir ve önerileri ile beni yönlendiren tez danışmanım, Sayın Yrd.Doç.Dr. Selim VELİOĞLU'na teşekkürlerimi sunarım.

OCAK 2009

Zeynep Cemile Pak

Peyzaj Mimarı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **xiv**
SUMMARY ..... **xv**
1. GİRİŞ **1**
1.1 Tezin Amacı 1
1.2 Literatür Özeti 1
1.3 Hipotez 2
2. PEYZAJ UNSURLARI VE KENTSEL MEKAN ETKİLEŞİMİ **3**
2.1 Amaç 3
2.2 Mekan Kavramı 3
2.3 Kentsel Mekan Kavramı 4
2.4 Bitki Materyallerinin Mimari Yöndeki Kullanımı 6
2.4.1 Mekan yaratma 6
2.4.1.1 Açık mekan 8
2.4.1.2 Yarı açık mekan 8
2.4.1.3 Çevrelenmiş mekan 9
2.4.2 Perdeleme özelliği 19
2.4.3 Mahremiyet 21
2.5 Mekansal Algı Ve Peyzaj Unsurları Etkileşimi 21
2.5.1 Mekansal algı ve kavrama 21
2.5.2 Bitkilerin görsel olarak mekan algısına etkisi 23
2.5.2.1 Bitkilerin pozitif eleman olarak kullanılması 24
2.5.2.2 Bitkilerin negatif eleman olarak kullanılması 24
2.5.3 Bitkilerin fiziksel özelliklerinin mekan algısına etkisi 25
3. İSTANBUL'DA PEYZAJ UNSURLARI İLE MEKANSAL KİMLİK KAZANMIŞ KENTSEL MEKAN ÖRNEKLERİ **28**
3.1 Çalışmanın Uygulama Alanı 28
3.2 Ağaçların Tekil Konumlanması İle Kimlik Kazanan Kentsel Mekanlar 29
3.3 Ağaçların Çizgisel Olarak Konumlanması İle Kimlik Kazanan Kentsel Mekanlar 51
3.4 Ağaçların Kümelenerek Konumlanması İle Kimlik Kazanan Kentsel Mekanlar 63
4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME **77**

KAYNAKLAR **81**

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 : Çatalca, Çatal Köyü, Köy meydanındaki Çınar ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008...10
Çizelge 2.2 : Çatalca, Subaşı Köyü, Köy meydanındaki Çınar ağacı 1 teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008..11
Çizelge 2.3 : Çatalca, Subaşı Köyü, Köy meydanındaki Çınar ağacı 2 teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008..11
Çizelge 2.4 : Marmaris, Bakır Köy'de bulunan Selvi Ağacının teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008...11
Çizelge 3.1: Arnavutköy, Boğazköy İstiklal Mahallesi Doğu Çınarı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008...30
Çizelge 3.2 : Ayasofya Meydanı Sebil Kafe önündeki Çınar ağacının teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008...31
Çizelge 3.3: Arnavutköy Korkmaz Yiğit Lisesi, Manolya Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008...32
Çizelge 3.4: Bulgurlu Haminna sokakta bulunan Meşe ağacının teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008..33
Çizelge 3.5 : Pendik, Kurtköy Rize sokak, Meşe Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008...35
Çizelge 3.7 : Kartal, Yakacık Meydanı ,Çınar Ağacı, teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008...36
Çizelge 3.8: Çengelköy, Çınar Ağacı teknik bilgileri, Doğa ve Kültürel Varlıkları Koruma Derneği…….38
Çizelge 3.9: Küçük Çamlıca, "O Ağacın Altı"nda bulunan ÇınarAğacının teknik Bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü,2008…….40
Çizelge 3.10: Burgazada, Kalpazankaya Çam ağacı teknik bilgileri, Ölçüm, Zeynep Cemile Pak……...40
Çizelge 3.11: Rumeli Kavağı, Askeriye girişindeki Çınar Ağacının teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008..41
Çizelge 3.12: Boyacıköy, Hekim Ata Sokak, Tarihi Çınaraltı Meyhanesi, Çınar Ağacı, Ölçüm, Zeynep Cemile Pak……...42
Çizelge 3.13: Çemberlitaş, Alemdar Caddesi Çınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.46
Çizelge 3.14: Kabataş, Fındıklı Çınar ağacı, teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008. ...47
Çizelge 3.15: Beşiktaş, Beşiktaş türbesi önü, Çınar ağacı (Platanus orientalis) teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008, ……..…47

Çizelge 3.16: Fatih, Fatih Camii medrese önü, Kokar ağaç, teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008…….50
Çizelge 3.17: Topkapı sarayı, ikinci. avlu girişinde bulunan Çınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008. ……..51
Çizelge 3.18: Topkapı sarayı, ikinci. avlu babussade önü Çınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008. …….....51
Çizelge 3.19: Beşiktaş, Dolmabahçe Caddesi, Çınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008. ……..54
Çizelge 3.20: Yeniköy Caddesi, Çınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008. …….....57
Çizelge 3.21: Beyazıt, Beyazıt Camii Avlu, Çınar Ağacı, teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008……..….66
Çizelge 3.22: Eminönü, İ.M.Ç Şebsefa Hatun Camii, Çınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü…….67
Çizelge 3.23: Kartal, Gümüşpınar Mahallesi,, Çınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü…….71
Çizelge 3.24: Üsküdar, Valide Atik Camii Avlusu , Çınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü…….75
Çizelge 3.25: Eyüp Sultan Camii, Camii ön bahçesindeki Çınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008…… . 76
Çizelge 3.26: Eyüp Sultan Camii, Camii ön bahçe hazine önündekiÇınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008. ……... 76
Çizelge 3.27: Eyüp Sultan Camii, Camii avlusu türbe önündekiÇınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008……. 76

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1. :Bursa, Tarihi İnkaya Çınarı'nın oluşturduğu mekan, Fotoğraf, www.wowturkey.com.....4
Şekil 2.2 : Doluluk, boşluk ilişkisi Eskiz, Zeynep Cemile Pak……..5
Şekil 2.3 : Yatay düzlemde mekan tanımlaması, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır.....6
Şekil 2.4 : Dikey düzlemde mekan tanımlaması, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır…7
Şekil 2.5 : Tepe düzlem ile sağlanan mekan tanımlaması, Booth (1989)'dan . yorumlanmıştır…….....7
Şekil2.6 : Bitkisel elemanlarla oluşan açık mekanlar, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır……. 8
Şekil 2.7 : Tek tarafı kapalı olan yarı açık mekan…….....8
Şekil 2.8 : Tekil ağaç kullanımı ile oluşturulan farklı formlardaki kentsel mekanlar, Giritlioğlu (1991)'dan yorumlanmıştır. ……....9
Şekil 2.9 : Çatalca, Çatal Köyü, Köy meydanındaki Çınar ağacı, Fotoğraf, , İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008,s. 77……...10
Şekil 2.10 : Çatalca, Subaşı Köyü, Çınar ağacı 1 ve 2, Fotoğraf, , İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008,s. 82…….10
Şekil 2.11 : Marmaris, Bakır Köy'de bulunan Selvi Ağacı, Fotoğraf, www.wowturkey.com ……...11
Şekil 2.12 :Divan Oteli önü, Dişbudak ağacı, Fotoğraf, Çelik Gülersoy, 1984,s.98…12
Şekil 2.13 : Sirkülasyon kanalları boyunca lineer mekan hissinin kuvvetlendirilmesini sağlayan farklı formdaki ağaç kullanımları, Giritlioğlu (1991)'dan yorumlanmıştır……..12
Şekil 2.14 : Fransa, Versay Sarayı, lineer ağaçlandırma, Fotoğraf, http://paris-photo.esem.sk/paris-photo.....13
Şekil 2.15 : Tokyo, lineer ağaçlandırma, Fotoğraf, www.urbannaturegroup.com.....13
Şekil 2.16 : İspanya, Cordoba, Turunç ağaçları, Fotoğraf, http://picasaweb.google.com.....13

Şekil 2.17: New York, Tompkins meydan girişi ve meydan, Fotoğraf, www.nycgovparks.com.....14
Şekil 2.18 : Ağaçların noktasal ve çizgisel olarak bir arada kullanılması ile mekanın ölçeklendirilmesi ve alt mekanların oluşturulması , Giritlioğlu (1991)'dan yorumlanmıştır……..14
Şekil 2.19: İspanya, Sevilla, ağaçların oluşturduğu meydan, Fotoğraf, .http://picasaweb.google.com.....15
Şekil 2.20: New York, Tompkins Meydanı, Fotoğraf, www.nycgovparks.com.....15
Şekil 2.21: New York, Union Meydanı, Fotoğraf, http://en.wikipedia.org.....16
Şekil 2.22: İtalya, Milano, Bicocca Meydanı, Fotoğraf, www.apcom.net.....16

Şekil 2.23 : Ağaçların tepe çatısı etkisi ile sağladığı gölge mekan, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır…….....17
Şekil.2.24 : Düşey mekan, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır…….....17
Şekil 2.25 : Bitkilerle sağlanan mekan ayrıştırmaları……..18
Şekil 2.26 : Bitkilerle sağlanan kapalılık Giritlioğlu (1991)'den yorumlanmıştır…...18
Şekil 2.27 : Bitkilerle sağlanan bağlantı, Giritlioğlu (1991)'den yorumlanmıştır…..19
Şekil 2.28 : Görünmesi istenmeyen noktanın kapatılması için A noktası görüş yüksekliğinde bitkilendirilir, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır……...20
Şekil 2.29 : Kişi ve perdeleme arasında daha uzun mesafenin bırakılması, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır……..……...20
Şekil 2.30 : Mevsimsel değişikliklere bağlı değişen görüş açıları……....20
Şekil 2.31 : Bitkilerle sağlanan mahremiyet , Booth (1989)'dan yorumlanmıştır…...21
Şekil 2.32 : Farklı yükseklik ve aralıklarla oluşan mekan algısı, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır. Eskiz, Zeynep Cemile Pak……..23
Şekil 2.33 : Ağaçların yüksek binaları maskeleyerek pozitif mekan yaratması, Eskiz, Zeynep Cemile Pak ……...……..25
Şekil 2.34 : Renk ile sağlanan yönlendirme, Eskiz, Zeynep Cemile Pak ……..…..25
Şekil 2.35 : Ağacın mekandaki dominant etkisi, Eskiz, Zeynep Cemile Pak…….….26
Şekil 2.36 : Sütun form, küresel form, piramidal form, sarkık form ve pitoresk form, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır……..26
Şekil 2.37 : Koyu ve açık renkli bitkilerin etkisi, Eskiz Booth (1989)'dan yorumlanmıştır…….....27
Şekil 2.38 : Koyu yapraklı renkli bitkilerin, açık renkli bitkiler için fon oluşturması, Eskiz, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır……..…...…27
Şekil 3.1 : Arnavutköy, Boğazköy İstiklal Mahallesi, Ayazma, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....29
Şekil 3.2 : Arnavutköy, Boğazköy İstiklal Mahallesi, Ayazma, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak…….....29
Şekil 3.3 : Ayasofya Meydanı Sebil Kafe önü Çınar ağacı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....30
Şekil 3.4 : Ayasofya Meydanı Sebil Kafe önü Çınar ağacı,Fotoğraflar, Zeynep Cemile Pak ……....30
Şekil 3.5 : Ayasofya Meydanı Sebil Kafe önü Çınar ağacı,Fotoğraflar, Zeynep Cemile Pak ……..…….....30
Şekil 3.6 : Emirgan, Çınaraltı Kahve, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....30
Şekil 3.7 : Emirgan, Çınaraltı Kahve, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz, Zeynep Cemile Pak……..……..…...30
Şekil 3.8 : Emirgan, Çınaraltı Kahve, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak…….…….....30
Şekil 3.9 : Kuzguncuk, Çınaraltı, , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....31
Şekil 3.10 : Kuzguncuk, Çınaraltı, Eskiz Zeynep Cemile Pak……....31
Şekil 3.11: Kuzguncuk, Çınaraltı, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak……...31
Şekil 3.12 : Arnavutköy Korkmaz Yiğit Lisesi, Manolya Ağacı Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....….31
Şekil 3.13 : Arnavutköy Korkmaz Yiğit Lisesi, Manolya Ağacı Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak……....31
Şekil 3.14 : Üsküdar, Bulgurlu Haminna Sokak, Meşe (Quercus) Ağacı. Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....32

Şekil 3.15 : Üsküdar, Bulgurlu Haminna Sokak, Meşe (Quercus) Ağacı. Fotoğraf, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008…….…….....32
Şekil 3.16 : Cihangir, Firuzağa Kahvesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr..... 32
Şekil 3.17 : Cihangir, Firuzağa Kahvesi, Eskiz,Zeynep Cemile Pak.....32
Şekil 3.18 : Cihangir, Firuzağa Kahvesi, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak…….....32
Şekil 3.19 : Bebek, Bebek Kahve, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....33
Şekil 3.20: Bebek, Bebek Kahve, Eskiz Zeynep Cemile Pak…….33
Şekil 3.21: Bebek, Bebek Kahve, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak…….....33
Şekil 3.22 : Pendik, Kurtköy Rize sokak, Meşe Ağacı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....33
Şekil 3. 23 : Pendik, Kurtköy Rize sokak, Meşe Ağacı, Fotoğraf, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008…….....33
Şekil 3.24 : Maltepe, Başıbüyük Mahallesi, Londra Çınarı, Platanus acerifolia, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....34
Şekil 3.25: Maltepe, Başıbüyük Mahallesi, Londra Çınarı, Platanus acerifolia, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak…….....34
Şekil 3.26 : Kartal, Yakacık Meydanı ,Çınar Ağacı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....35
Şekil 3.27 : Kartal, Yakacık Meydanı ,Çınar Ağacı, Fotoğraf, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008. ……..……35
Şekil 3.28: Çengelköy, Tarihi Çınaraltı Kahvesi, Plan, Doğa ve Kültürel Varlıkları Koruma Derneği ……..36
Şekil 3.29 : Tarihi Çınaraltı Kahvesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....36
Şekil 3.30 : Çengelköy, Tarihi Çınaraltı Kahvesi, Eskiz,Zeynep C. Pak…….....36
Şekil 3.31 : Çengelköy, Tarihi Çınaraltı Kahvesi, Fotoğraf ,Zeynep C.Pak…….....36
Şekil 3.32: Beşiktaş, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....37
Şekil 3.33: Beşiktaş, Eskiz, Zeynep Cemile Pak…….....37
Şekil 3.34: Beşiktaş, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak……37
Şekil 3.35: Bulgurlu, O Ağacın Altı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....38
Şekil 3.36 : Bulgurlu, O Ağacın Altı, Eskiz, Zeynep Cemile Pak.....38
Şekil 3.37 : Bulgurlu, O Ağacın Altı, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak.....38
Şekil 3.38 : Bulgurlu, O Ağacın Altı, Çınar ağacının mevsimsel değişikliği, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü,2008……38
Şekil 3.39: Bulgurlu, O Ağacın Altı, Çınar ağacının mevsimsel değişikliği, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008……..38
Şekil 3.40 : Bulgurlu, O Ağacın Altı, Çınar ağacının mevsimsel değişikliği, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.....38
Şekil 3.41 : Burgazada, Kalpazankaya, Çam Ağacı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....39
Şekil 3.42 : Burgazada, Kalpazankaya, Çam Ağacı, Eskiz,Zeynep Cemile Pak……..39
Şekil 3.43 : Burgazada, Kalpazankaya, Çam Ağacı, Fotoğraf, Zeynep C. Pak…….....39
Şekil 3.44: Rumeli Kavağı, Askeriye girişindeki Çınar Ağacı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....40
Şekil 3.45: Rumeli Kavağı, Askeriye girişindeki Çınar Ağacı, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak…….40

Şekil 3.46: Boyacıköy, Hekim Ata Sokak, Tarihi Çınaraltı Meyhanesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....41
Şekil 3.47: Boyacıköy, Hekim Ata Sokak, Tarihi Çınaraltı Meyhanesi, Eskiz Zeynep Cemile Pak……..…….41
Şekil 3.48: Boyacıköy, Hekim Ata Sokak, Tarihi Çınaraltı Meyhanesi, Eskiz Zeynep Cemile Pak…….....41
Şekil 3.49: Boyacıköy, Hekim Ata Sokak, Tarihi Çınaraltı Meyhanesi, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak……41
Şekil 3.50: Boyacıköy, Hekim Ata Sokak, Tarihi Çınaraltı Meyhanesi, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak…….....41
Şekil 3. 51:Boyacıköy, Boyacı Çeşme Sokak, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr..... 42
Şekil 3.52 :Boyacıköy, Boyacı Çeşme Sokak, Eskiz, Zeynep Cemile Pak……42
Şekil 3.53 :Boyacıköy, Boyacı Çeşme Sokak, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak…….....42
Şekil 3.54 :Arnavutköy, Satış Meydanı Sokak, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....42
Şekil 3.55 :Arnavutköy, Satış Meydanı Sokak, Eskiz,Zeynep C. Pak…….....42
Şekil 3.56 :Arnavutköy, Satış Meydanı Sokak, Fotoğraf, Zeynep C.Pak……42
Şekil 3.57 :Beşiktaş, Ihlamurdere Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....43
Şekil 3.58 :Beşiktaş, Ihlamurdere Caddesi, Eskiz, Zeynep C.Pak ……..43
Şekil 3.59 :Beşiktaş, Ihlamurdere Caddesi, Fotoğraf, Zeynep C.Pak ……. ……...43
Şekil 3.60 :Çengelköy, Tanrıverdi Sokak, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....43
Şekil 3.61 :Çengelköy, Tanrıverdi Sokak, Eskiz, Zeynep C.Pak ……....43
Şekil 3.62 :Çengelköy, Tanrıverdi Sokak, Fotoğraf, Zeynep C.Pak ……...43
Şekil 3.63 :Çemberlitaş, Alemdar Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....44
Şekil 3.64 :Çemberlitaş, Alemdar Caddesi, Fotoğraf, Zeynep C.Pak ……....44
Şekil 3.65: Kabataş, Fındıklı Çınar ağacı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....45
Şekil 3.66 :Kabataş, Fındıklı Çınar ağacı, 1969 yıl Fotoğraf, Çelik Gülersoy…....45
Şekil 3.67: Kabataş, Fındıklı Çınar ağacı, 2008 yılı, mevsimsel değişiklikler, Fotoğraf, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü……..45
Şekil 3.68 : Kabataş, Fındıklı Çınar ağacı, 2008 yılı, mevsimsel değişiklikler, Fotoğraf, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü…….....45
Şekil 3.69 : Beşiktaş, Beşiktaş Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....46
Şekil 3.70: Beşiktaş, Beşiktaş Caddesi, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak…….....46
Şekil 3.71 : Beşiktaş, Beşiktaş Caddesi, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak……...46
Şekil 3.72: Kuruçeşme-Arnavutköy Caddesi, Migros, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.. 47
Şekil 3.73 : Kuruçeşme-Arnavutköy Caddesi, Migros, Fotoğraf, Zeynep C. Pak …47
Şekil 3.74: Ortaköy, Çınaraltı Restaurant, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....47
Şekil 3.75: Ortaköy, Çınaraltı Restaurant, Eskiz,Zeynep Cemile Pak……....47
Şekil 3.76 : Ortaköy, Çınaraltı Restaurant, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak……..47
Şekil 3.77 : Ortaköy, Çınaraltı Restaurant, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak……47
Şekil 3.78: Sultanahmet, Alman Çeşmesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....48
Şekil 3.79: Sultanahmet, Alman Çeşmesi, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak……..48
Şekil 3.80: Sultanahmet, Alman Çeşmesi, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak …….....48
Şekil 3.81: Fatih, Fatih Camii avlu,Çınar Ağacı,Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr...48
Şekil 3.82 :Fatih, Fatih Camii avlu,Çınar Ağacı, Eskiz, Zeynep C. Pak ……...….48
Şekil 3.83 :Fatih, Fatih Camii avlu,Çınar Ağacı, Fotoğraf, Zeynep C. Pak …….....48
Şekil 3.84: Fatih, Fatih Camii medrese önü, Kokar ağaç, Fotoğraf, Çelik Gülersoy...49

Şekil 3.85:Topkapı Sarayı, ikinci avlu girişi tarihi çeşme yanı, Plan http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....49
Şekil 3.86:Topkapı Sarayı, ikinci avlu girişi tarihi çeşme yanı, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak…….....49
Şekil 3.87:Topkapı Sarayı, ikinci avlu girişi tarihi çeşme yanı, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak…….....49
Şekil 3.88: Topkapı Sarayı, ikinci avlu babussade önü, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr ……..50
Şekil 3.89 :Topkapı Sarayı, ikinci avlu babussade önü, Fotoğraf, Z. C. Pak……...50
Şekil 3.90 :Topkapı Sarayı, ikinci avlu babussade önü, Fotoğraf, Z. C. Pak……...50
Şekil 3.91: Topkapı Sarayı, Yeniçeriler Çınarı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr....50
Şekil 3.92: Topkapı Sarayı, Yeniçeriler Çınarı, Fotoğraf 1890, Çelik Gülersoy…….50
Şekil 3.93: Topkapı Sarayı, Yeniçeriler Çınarı, Fotoğraf , Z.C.Pak……50
Şekil 3.94 : Sultanahmet, Atmeydanı Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....51
Şekil 3.95: Sultanahmet, Atmeydanı Caddesi, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak……51
Şekil 3.96: Sultanahmet, Atmeydanı Caddesi, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak……51
Şekil 3.97 : Sultanahmet, Atmeydanı Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....51
Şekil 3.98 : Sultanahmet, Atmeydanı Caddesi, Eskiz,Zeynep C. Pak……..51
Şekil 3.99 :Sultanahmet, Atmeydanı Caddesi, Fotoğraf, Zeynep C. Pak……..……...51
Şekil 3.100 :Sultanahmet, Atmeydanı Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr....52
Şekil 3.101 :Sultanahmet, Atmeydanı Caddesi, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak……...52
Şekil 3.102 :Sultanahmet, Atmeydanı Caddesi, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak……...52
Şekil 3.103 :Beşiktaş, Dolmabahçe Ve Çırağan Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr..... 52
Şekil 3.104: Beşiktaş, Dolmabahçe Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr..... 52
Şekil 3.105: Beşiktaş, Dolmabahçe Caddesi, Fotoğraf,Zeynep C. Pak……....52
Şekil 3.106: Beşiktaş, Dolmabahçe Caddesi, Fotoğraf,Zeynep C. Pak……....52
Şekil 3.107: Beşiktaş, Çırağan Caddesi , Plan,http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....53
Şekil 3.108 :Beşiktaş, Çırağan Caddesi, Fotoğraf,Zeynep C. Pak……....53
Şekil 3.109 :Beşiktaş, Çırağan Caddesi, Fotoğraf,Zeynep C. Pak……....53
Şekil 3.110 :Dolmabahçe-Çırağan yaya yolu, Fotoğraf, Zeynep C. Pak…….…54
Şekil 3.111 :Dolmabahçe-Çırağan yaya yolu, Fotoğraf, Zeynep C. Pak…….…54
Şekil 3.112: Dolmabahçe, Çırağan Çınar Araç ve yaya aksı ilişkisi…….....54
Şekil 3.113: Yaya, araç ve yapı ilişkisini gösteren şematik plan ,Zeynep C. Pak…....54
Şekil 3.114: Yeniköy, Köybaşı caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....55
Şekil 3.115 :Yeniköy, Köybaşı caddesi, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak……...55
Şekil 3.116: Yeniköy Caddesi, Çınar Ağacı, Fotoğraf, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008……..…..55
Şekil 3.117 :Yeniköy Caddesi, Çınar Ağacı, Fotoğraf, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008……..…….55
Şekil 3.118 : Kuzguncuk, İcadiye Mahallesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....56
Şekil 3.119 : Kuzguncuk, İcadiye Mahallesi, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak…….56

Şekil 3.120 : Çengelköy, Çengelköy Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.... 56
Şekil 3.121 : Çengelköy, Çengelköy Caddesi, Fotoğraf, Zeynep C. Pak……..…..56
Şekil 3.122 : Kadıköy, Bağdat Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....56
Şekil 3.123 : Kadıköy, Bağdat Caddesi, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak……...….. 56
Şekil 3.124 : Üsküdar, Paşalimanı Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....57
Şekil 3.125 : Üsküdar, Paşalimanı Caddesi, Fotoğraf, Zeynep C. Pak……..…..57
Şekil 3.126 : Kızıltoprak,Ahmet Eyüp Paşa Sokak, Plan,.....57
Şekil 3.127: Kızıltoprak, Ahmet Eyüp Paşa Sokak, Eskiz, Zeynep C. Pak…….57
Şekil 3.128: Kızıltoprak, Ahmet Eyüp Paşa Sokak, Fotoğraf, Zeynep C. Pak……57
Şekil 3.129: Moda, Tevfik Bey Sokak, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....58
Şekil 3.130: Moda, Tevfik Bey Sokak, Eskiz, Zeynep C. Pak……58
Şekil 3.131: Moda, Tevfik Bey Sokak, Fotoğraf, Zeynep C. Pak……..…58
Şekil 3.132: Maçka, Maçka Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....58
Şekil 3.133: Maçka, Maçka Caddesi, Fotoğraf, Zeynep C. Pak……..58
Şekil 3.134 : Maçka, Maçka Caddesi, Fotoğraf, Zeynep C. Pak…….……58
Şekil 3.135 : Nişantaşı, Ihlamur Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....59
Şekil 3.136 : Nişantaşı, Ihlamur Caddesi, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak……59
Şekil 3.137: Beylikdüzü, Gelincik Sokak, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....59
Şekil 3.138 : Beylikdüzü, Gelincik Sokak, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak……. 59
Şekil 3.139 : Maslak, İTÜ Kampüsü, Ağaçlı yol, Plan,http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.60
Şekil 3.140 : Maslak, İTÜ Kampüsü, Ağaçlı yol, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak…...60
Şekil 3.141: Sarıyer, Mektep Sokak, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....60
Şekil 3.142 : Sarıyer, Mektep Sokak, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak……..60
Şekil 3.143 : Koşuyolu, Atıf Bey Sokak, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....61
Şekil 3. 144 : Koşuyolu, Atıf Bey Sokak, Eskiz, Zeynep Cemile Pak…….....61
Şekil 3. 145 : Koşuyolu, Atıf Bey Sokak, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak…….....61
Şekil 3.146 : Tarabya, Çelik Sokak, Plan,http://sehirrehberi.ibb.gov.tr ……....61
Şekil 3.147: Tarabya, Çelik Sokak, Eskiz, Zeynep Cemile Pak…….....61
Şekil 3.148 : Tarabya, Çelik Sokak, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak…….....61
Şekil 3.149: Kadıköy, Emin Ali Paşa Caddesi,Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr....61
Şekil 3.150 : Kadıköy, Emin Ali Paşa Caddesi, Fotoğraf, Zeynep C. Pak.....61
Şekil 3.151 : Kadıköy, Emin Ali Paşa Caddesi, Fotoğraf, Zeynep C. Pak.....61
Şekil 3.152 : Beşiktaş, Barbaros bulvarı , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....62
Şekil 3.153 : Beşiktaş, Barbaros bulvarı , Fotoğraf, www. wowturkey.com……..62
Şekil 3.154 : Fatih, Vatan Caddesi , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....62
Şekil 3.155 : Fatih, Vatan Caddesi, Fotoğraf, www. wowturkey.com……...62
Şekil 3.156 : Beyazıt Meydanı, Beyazıt Camii Avlu ve Sahaflar Çarşısı Avlu, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr …….....63
Şekil 3.157 : Beyazıt, Beyazıt Meydanı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....63
Şekil 3.158 : Beyazıt, Beyazıt Meydanı, Fotoğraf, Zeynep C. Pak……....63
Şekil 3.159 :Beyazıt, Beyazıt Camii Avlu, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....63
Şekil 3.160 : Beyazıt, Beyazıt Camii Avlu, Fotoğraf, Zeynep C. Pak……..... 63
Şekil 3.161 :Beyazıt, Beyazıt Camii Avlu, Fotoğraf, Zeynep C. Pak……..... ..63
Şekil3.162: Beyazıt, Beyazıt Camii Avlu, Çınar Ağacı, Fotoğraf , Zeynep C. Pak ..64
Şekil 3.163 :Beyazıt, Beyazıt Camii Avlu, Çınar Ağacı, Fotoğraf, Zeynep C. Pak…64
Şekil 3.164 : Beyazıt, Beyazıt Camii Avlu, Atkestanesi Ağacı, Fotoğraf, Z. C. Pak...64
Şekil 3.165 :Beyazıt, Beyazıt Camii Avlu, Atkestanesi Ağacı, Fotoğraf, Z. C. Pak…64

Şekil 3.166 :Eminönü, Eminönü Meydanı , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....65
Şekil 3.167: Eminönü, Eminönü Meydanı , Fotoğraf, Zeynep C. Pak……....65
Şekil 3.168 : Eminönü, İ.M.Ç Şebsefa Hatun Camii, Çınar ağacı, Plan,
http://sehirrehberi.ibb.gov.tr ……..……..65
Şekil 3.169 : Eminönü, İ.M.Ç Şebsefa Hatun Camii, Çınar ağacı,
Fotoğraf, Zeynep C. Pak…….....65
Şekil 3.170 : Kadıköy, Kadıköy Meydanı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....66
Şekil 3.171: Kadıköy, Kadıköy Meydanı, Fotoğraf, Zeynep C. Pak…….....66
Şekil 3.172 : Üsküdar, Üsküdar Meydanı , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....67
Şekil 3.173: Üsküdar, Üsküdar Meydanı , Fotoğraf, Zeynep C. Pak…….... 67
Şekil 3.174 :Üsküdar, Üsküdar Meydanı , Fotoğraf, Zeynep C. Pak…….. .67
Şekil 3.175 : Ortaköy, Ortaköy Meydanı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....67
Şekil 3.176 : Ortaköy, Ortaköy Meydanı, Fotoğraf, Zeynep C. Pak……... 67
Şekil 3.177 : Beşiktaş Meydanı ve İskele Meydanı, Plan,
http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....68
Şekil 3178 : Beşiktaş, İskele Meydanı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....68
Şekil 3.179: Beşiktaş, İskele Meydanı, Fotoğraf, Zeynep C. Pak……..68
Şekil 3.180: Beşiktaş, İskele Meydanı, Fotoğraf, Zeynep C. Pak……..68
Şekil 3.181: Beşiktaş, Beşiktaş Meydanı , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr ……..69
Şekil 3.182 : Beşiktaş, Beşiktaş Meydanı , Fotoğraf, Zeynep C. Pak……..…...69
Şekil 3.183 : Beşiktaş, Beşiktaş Meydanı , Fotoğraf, Zeynep C. Pak…….69
Şekil 3.184 : Kartal, Gümüşpınar Mahallesi, Çınar Ağacı, Plan,
http://sehirrehberi.ibb.gov.tr ……..…69
Şekil 3.185 : Kartal, Gümüşpınar Mahallesi, Çınar Ağacı, Fotoğraf, Zeynep C. Pak.69
Şekil 3.186 :Sultanahmet, Sultanahmet Meydanı, Fotoğraf, Zeynep C. Pak……..70
Şekil 3.187 :Sultanahmet, Sultanahmet Meydanı, Fotoğraf, Zeynep C. Pak……..70
Şekil 3.188: İstinye, Çınaraltı Parkı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....70
Şekil 3.189 : İstinye, Çınaraltı Parkı, Eskiz, Zeynep Cemile Pak…….....70
Şekil 3.190 : İstinye, Çınaraltı Parkı, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak…….....70
Şekil 3.191 : Bebek, Cevdet Paşa Caddesi, İpek sokak, Bebek Kahve,Plan,
http://sehirrehberi.ibb.gov.tr ……..……..70
Şekil 3.192 : Bebek, Cevdet Paşa Caddesi, İpek sokak, Bebek Kahve,
Eskiz, Zeynep Cemile Pak…….....70
Şekil 3.193 : Bebek, Cevdet Paşa Caddesi, İpek sokak, Bebek Kahve,
Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak…….....70
Şekil 3.194 : Moda, Moda Çay bahçesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr …….71
Şekil 3.195 : Moda, Moda Çay bahçesi, Fotoğraf , Zeynep C. Pak…….....71
Şekil 3.196 : Moda, Moda Çay bahçesi, Fotoğraf , Zeynep C. Pak…….....71
Şekil 3.197: Kadıköy, Nazım Hikmet Vakfı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....71
Şekil 3. 198 : Kadıköy, Nazım Hikmet Vakfı, Fotoğraf , Zeynep C. Pak……....71
Şekil 3.199: Koşuyolu, Validebağı Korusu, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....72
Şekil 3.200 : Koşuyolu, Validebağı Korusu, Fotoğraf , Zeynep C. Pak…….....72
Şekil 3.201: Sultanahmet, Sultanahmet Camii Avlu, Plan,
http://sehirrehberi.ibb.gov.tr ……..……72
Şekil 3.202 : Sultanahmet, Sultanahmet Camii Avlu, Fotoğraf , Zeynep C. Pak..…..72

Şekil 3.203 : Üsküdar, Valide Atik Camii, Avlu, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr ……...72
Şekil 3.204 : Üsküdar, Valide Atik Camii, Avlu, Fotoğraf , Zeynep C. Pak..……....72
Şekil 3. 205: Üsküdar, Valide Atik Camii Avlusu Çınar Ağacı, Fotoğraf, Zeynep C.Pak……..…72
Şekil 3.205: Eyüp, Eyüp Sultan Camii, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr.....73
Şekil 3.206 : Eyüp, Eyüp Sultan Camii, Fotoğraf , Zeynep C. Pak..….....74
Şekil 3.207: Eyüp Sultan Camii, ön bahçe şadırvan önü, ön bahçe hazine bölümündeki ağaç, türbe avlusu, Fotoğraf, Zeynep C. Pak..….....74
Şekil 3.208: Eyüp Sultan Camii, ön bahçe şadırvan önü, ön bahçe hazine bölümündeki ağaç, türbe avlusu, Zeynep C. Pak..….....74
Şekil 3.209: Eyüp Sultan Camii, ön bahçe şadırvan önü, ön bahçe hazine bölümündeki ağaç, türbe avlusu, Zeynep C. Pak..….....74
Şekil 3. 210 : Eyüp, Eyüp Sultan Camii Avlu, Fotoğraf, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008…….. .74
Şekil 3.211: Çemberlitaş, Zeynep Sultan Camii, Avlu, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr ……..…..75
Şekil 3.212: Çemberlitaş, Zeynep Sultan Camii, Avlu, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr ……..76
Şekil 3.213: Çemberlitaş, Zeynep Sultan Camii, Avlu, Fotoğraf, Zeynep C. Pak….76
Şekil 3.214: İTÜ, Taşkışla Kampüsü, Avlu, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr …..76
Şekil 3.215 : İTÜ, Taşkışla Kampüsü, Avlu, Fotoğraf, Zeynep C. Pak..….....76

PEYZAJ UNSURLARI OLARAK AĞAÇLARIN KENTSEL MEKAN KİMLİĞİNİN OLUŞUMUNA ETKİSİ

ÖZET

Kentleri akılda kalıcı yapan sahip olduğu mekanlardır. Mekanların insanlar tarafından benimsenmesi ve kişilerin kendilerini mekana ait hissetmesindeki en önemli faktör kimliktir.

İstanbul'un önemli sorunlarından biri mekansal anlamda kültürel devamlılığın çeşitli nedenlerle sağlanamaması nedeniyle oluşan kimliksizlik sorunudur. Kimliksizlik sorununun mimarlığa olan en önemli yansıması mekanlardaki aidiyet hissinin azalması ve özgünlüğün kaybolması olarak yorumlanabilir.

Kentin özelliklerini olumlu şekilde kullanıp mekansal tasarıma yansıtabilmek, mekanlarda yaşamsal çeşitliliği sağlayabilmek ve mümkün olduğu kadar insanları doğal çevreyle buluşturup, kentsel yaşantı içinde peyzaj ile bütünleşen sürpriz mekanlar yaratabilmek tasarımcıların ana hedefi olmalıdır.

Bu doğrultuda tez çalışmasında savunulan düşünce, kentsel mekanların kimliğini oluşturan ve etkileyen önemli etmenlerden birinin de peyzaj unsurlarından olan ağaçlar olduğudur.

Bu çalışmada, İstanbul'da ağaçlar ile kimlik kazanmış olan mekanlardan örnekler vererek ağaçların mekan oluşturmadaki etkisi değerlendirilecektir.

Ağaçların tekil veya toplu halinde farklı biçimlerde kullanılarak dış mekan yaşantısını olumlu olarak etkiledikleri, ve bulundukları mekana kimlik kazandırdıkları olumlu örneklerin aktarılması yoluyla tasarımcılara yeni oluşturacakları tasarımlarda yol gösterici olabilecek bir kapsam elde etmek bu çalışmanın temel hedefidir.

Bu kapsamda yürütülen çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır;

Çalışmanın birinci bölümünde çalışmanın amaç ve yöntemi açıklanmaktadır.Çalışmanın ikinci bölümünde, mekan kavramı, bitkilerin mekan oluşturmadaki etkisi ve mekansal algı ve peyzaj unsurları etkileşimi ele alınmaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümünde, İstanbul'un farklı semtlerinde ağaçların kimlik kazandırdığı kentsel mekan örneklerine yer verilmektedir. Çalışmanın dördüncü bölümünde ise tezin sonuçları yer almaktadır.

THE EFFECT OF PLANT MATERIALS AND TREES ON URBAN SPACE FORMATION IN ISTANBUL

SUMMARY

What make cities easily-remembered are the spaces they have. Identity is the primary factor in making spaces one's own and feeling that you belong to those spaces.

One of the most important problems of Istanbul is that it doesn't have an identity, which is because considering spatial concerns cultural continuity can not be achieved due to various reasons. The most significant reflection of this lack of identity on architecture can be deciphered as lessened sense of belonging and loss of originality in spaces.

Using urban features efficiently and reflecting this on spatial design, achieving vital variety, and designing surprising spaces integrated with the landscape in urban life that bring people and natural environment together should be the principal objective of designers.

Accordingly, the argument proposed in this thesis is that one of the most important factor that forms and determines identity of urban spaces is trees as landscape elements. In this study, the effect of trees on spatial design will be explored with the examples from spaces in Istanbul that get their identity from trees.

The main objective of this study is to provide a scope that will serve as a guide to the designers for their future designs. In this study useful examples which illustrate the positive effect of various uses of singular or collective trees on exterior spaces and the fact that they help a space to have an identity will be explored.

This study includes four main parts; In the first chapter of the thesis, the objectives and method will be explained. The second chapter looks at the interaction of the concept of space, the effect of use of plant materials on spatial design and landscape elements. The third chapter includes examples of urban spaces which acquired identity through use of trees in different localities of Istanbul. In the forth chapter, the results of the thesis will be revealed.

1. GİRİŞ

1.1 Tezin Amacı

Peyzaj mimarlığının asıl amacı mekan yaratmak ve yaratılan mekanların kentsel çevre ile olan ilişkisini ve bütünleşmesini sağlayabilmektir.

Bu çalışma, kimlik karmaşası yaşayan İstanbul için sahip olduğu peyzaj unsurları ile oluşan kimlikli mekanları hatırlatmayı, yeni oluşturulacak tasarımlar için-çalışmanın üçüncü bölümünde yapılan analizler dikkate alınarak- ağaçların mekana kazandırdığı kimliği vurgulamayı amaçlamaktadır.

Bu amaçla yola çıkarak, çalışma kapsamında İstanbul'un çeşitli semtlerinde yapılan analizler sonucunda en önemli peyzaj unsurlarından olan ağaçlar ile kimlik kazanmış kentsel mekan örnekleri tespit edilmiştir.

Tespit edilen 62 adet örnek, ağaçların oluşturduğu farklı mekan çeşitleri doğrultusunda üç alt başlık . altında toplanmaktadır:

- Ağaçların noktasal-tekil konumlanmaları ile oluşturdukları mekan etkisi,
- Ağaçların çizgisel konumlanmaları ile oluşturdukları mekan etkisi,
- Ağaçların noktasal ve çizgisel olarak bir araya gelmeleri ile oluşan mekan etkisi.

1.2 Literatür Özeti

Yapılan literatür çalışmaları sonucunda kimlikli mekan ve peyzaj arasında bir ilişki kurulmuştur. Mekanın kimlikli olması onu farklı kılar, benzer elemanlarla oluşturulan çevrelerde farklılığı yaratan, elemanların (sokak, avlu, meydan) organizasyonları, birbirleriyle kurdukları ilişkidir. Peyzaj unsurlarının mekan içindeki etkisi, mekanın kimliğini oluşturan ana unsurlardandır. Literatür çalışması sonucunda, kimlikli mekanların fiziksel ve psikolojik anlamda insan algısına hitap eden, insan ve fiziksel çevreyi bütünleştiren ve insan yaşamına çeşitlilik ve anlam katan mekanlar olduğu ortaya çıkmaktadır.

1.3 Hipotez

Çalışmada savunulan düşünce, mekanların kimlik kazanmasında en önemli peyzaj unsurlarından -ağaçların- büyük bir rol oynadığı gerçeğini gösterebilmektir. Çalışma tasarımcılara yeni oluşturacakları dış mekan tasarımlarında kılavuzluk edecek bir niteliğe sahip olma hedefi de taşımaktadır.

Tez Çalışması, farklı ölçekteki kentsel mekanların, yerinde gözlem yapılarak elde edilen bulguların fotoğraf, eskiz ve krokilerle birleştirilerek ve çalışmanın ikinci bölümündeki teorik yaklaşımla ilişkilendirilerek görüş ve tespitlerin yansıtıldığı bir çalışma özelliğindedir.

2. PEYZAJ UNSURLARI VE KENTSEL MEKAN ETKİLEŞİMİ

2.1 Amaç

Tez çalışmasının ikinci bölümündeki amaç, yapılan literatür çalışmasına göre mekan ve kentsel mekan kavramlarını tez konusu çerçevesinde açıklayabilmek tir. Bitkilerin mimari yöndeki kullanımları, mekan yaratma özellikleri, bitkilerle yaratılan farklı özelliklerdeki mekanlar, ağaçların mekan oluşturmadaki etkisi ve mekanın kimlik kazanmasında ağacın rolü açıklanmaya çalışılacaktır.

2.2 Mekan Kavramı

Mekan maddesel bir özellik olmasıyla beraber doğası gereği biçimsizdir. Onu biçime sokan, belirginleştiren ve tanımlayan biçimsel elemanlardır. [1]

Schulz, mekanı nesneleri içeren ve çevreleyen yer olarak tanımlar ve kişinin konum ve nesnelere olan uzaklığına bağlı olarak çevresini algılaması sonucu ortaya çıkan göreceli bir kavram olarak nitelendirir. [2]

Trancik'e göre mekan, fiziksel anlamda bir çok bağlantısı olan, sınırlandırılmış, belli bir amaca yönelik boşluktur. [3]

Casey, mekanı "yalın bir boşluk" olarak tanımlar. [4]

Joedicke'e göre sınırlılık, "boşluğu" tanımlar ve mekan boşlukların sınırladığı her yerde devam eder. [5]

Kuban, mekanı, sınırlanan boşluk ve sınırlayıcı öğelerin hep beraber meydana getirdiği bir olgu olarak kabul eder. [6]

M.Ö 6. yüzyılda Lao Tzu'nun "Tao Fe King" adlı kitabında yapılan tanımlama ile boşluk gereksinimi şöyle açıklanmıştır: "Binanın varlığı ve gerçeği, döşeme, duvar ve çatısında değil, içindeki boşluklarda yani yaşanılan mekandadır." [7]

Tanımlanmış ve sınırlanmış bir mekanda tek başına konumlanmış yüzyıllardır var olan anıtsal bir ağaç mekanın kimliğinin oluşmasını bütün diğer unsurlardan daha fazla belirleyebilir.

Şekil 2.1 : Bursa, Tarihi İnkaya Çınarı'nın oluşturduğu mekan,
Fotoğraf, www.wow turkey.com

Mekanı sınırlayıcıları kimi zaman ağaçlar, çalılar, kimi zaman tavan, kiriş, kolonlar kimi zamanda bunların kombinasyonu olarak karşımıza çıkar. Doğal olarak var olan ve sınırları doğal elemanlarla sınırlandırılmış olan mekanlara doğal mekan denir. Mimari mekanlar, sınırları taş, metal vb. yapay elemanlarla tanımlanan çeşitli eylemlerin geçtiği bir sınırlamadır. Kentsel mekan ise sokaklar, binalar ve bunlarla birlikte yeşil alanlar, ağaçlar vb. elemanlarla sınırlandırılmış mekanlardır. [8]

Çalışma kapsamında, kentsel mekan içinde peyzaj unsurlarının mekanı oluşturmadaki gücü ve bu mekanların çevrelerine yaptığı olumlu etki ve kimlik üzerinde durulacaktır.

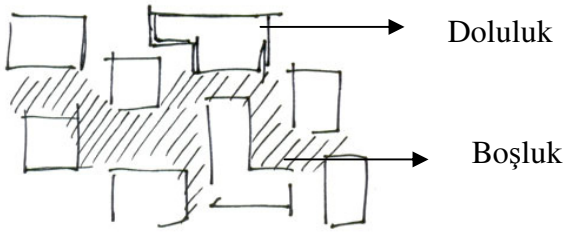
Bu nedenle, kentsel mekan ve peyzaj unsurlarının kurduğu ilişkiyi daha iyi anlayabilmek için kentsel mekan kavramına değinmekte fayda vardır.

2.3. Kentsel Mekan Kavramı

Her bina iki mekanın oluşmasına yardımcı olur. Binanın kendisi tarafından saptanan iç mekan ve bu bina ile komşu binalar arasındaki dış mekan kentsel mekan olarak tanımlanır. [9]

Kentsel mekanlar, kentin binalarla tanımlanan fakat binaların dışında kalan bölümüdür; yapıların cepheleri, meydanlar, sokaklar, yollar, parklar, tek ya da grup halinde kullanılan ağaçlar ve tarihsel yapılar ile karakteristik özellik kazanan mekanlardır. [10]

Yapılan bu tanımlamalar doğrultusunda, kentsel çevreyi biçimlendiren yapısal doluluklar ve bunların dışında kalan boşlukların kentsel dış mekanları oluşturduğu sonucuna varılabilir.

Şekil 2.2 : Doluluk, boşluk ilişkisi Eskiz, Zeynep Cemile Pak.

Kentsel mekanı sağlamada en önemli unsurlardan biri kapalılık olgusudur ve bu olguyu kentsel mekan kavramından soyutlamamak gerekir.

Kapalılık ile ilişkili olarak; kentsel mekanlar pozitif mekan ve negatif mekan olarak iki temel gruba ayrılabilir.

C.Alexander, "New Theory of Urban Design" adlı kitabında pozitif kentsel mekan kalitesini, kentsel çevre oluşumunu etkileyen ana ilkelerden biri olarak ele almış,

negatif mekanları ise, insanların kendilerini rahat hissetmedikleri mekanlar olarak nitelemiştir. [11]

Kentsel dış mekanlar insanların sosyo- kültürel bağlamda çevre ile bütünleşmelerini sağlayarak belirli bir kimliğe sahip olan mekanlar olmalıdır.

Lynch'in kent imajında kentsel mekanın zihinsel görüntüsünün okunabilir ve akılda kalıcı olmasıyla birlikte, yapılaşmış mekanlarla, yapılaşmamış mekanların yani doluluk ve boşlukların bir bütün içinde kimlik kazanması gerekliliği vurgulanmaktadır. [12]

Kentsel aktivitelere kabuk oluşturacak yapısal dolulukların kentsel dış mekanı (boşlukları) tanımlamaları ve tanımladıkları dış mekanı işlevleri bakımından desteklemeleri yani birbirlerinden kopuk parçaları oluşturmamaları çevre bütünselliğinin sağlanması açısından önemlidir.

Kentsel mekanlarda kullanılan peyzaj unsurları kitle ve boşluktan oluşan fiziksel kurguya insan yaşamı için gerekli doğal değerleri de katar. Önemli olan peyzajın mekandaki çeşitli aktiviteleri destekleyecek şekilde diğer bileşenlerin mekansal karakteristikleri ile örtüşmesidir.

2.4. Bitki Materyallerinin Mimari Yöndeki Kullanımı

Peyzaj unsurlarının mimari yöndeki kullanımlarının, dış mekan yaşantısında ve mekan tasarımında önemli bir yeri vardır.

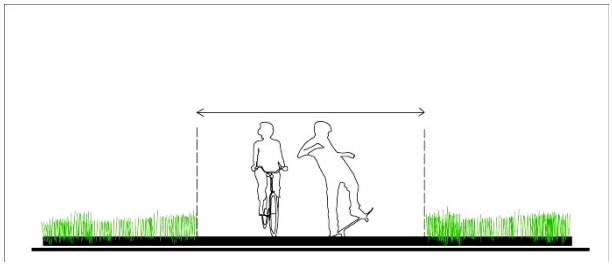
Bitkilerin mimarideki kullanımı, mekanı süslemekten çok onu tamamlayan ve işlevini güçlendirecek yönde mekana katkı sağlama ve kimlik verme yolunda olmalıdır.

Mimarlığın ve peyzaj mimarlığının asli amacının mekan yaratmak olduğu kabul edilerek, bitkilerin mimari yöndeki kullanım amaçları üç başlık altında toplanabilir: Mekan yaratma, mekanları birbirinden ayırma (perdeleme) ve mekan içinde mekan oluşturma (mahremiyet) [13]

2.4.1. Mekan yaratma

Gary O. Robinette, "Plants, People and Environmental Quality" adlı kitabında peyzaj unsurları ile yaratılan mekanları açık mekan, yarı açık mekan ve çevrelenmiş mekan olarak adlandırmaktadır. [14]

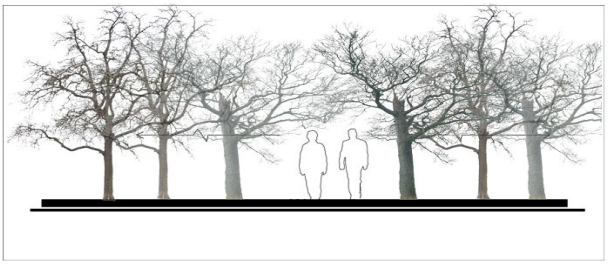
Bitkilerle oluşturulan mekanların algılanması yatay düzlem, düşey düzlem ve tepe düzleminde gerçekleşen değişikliklere ve kapalılık oranına bağlıdır.

Şekil 2.3 : Yatay düzlemde mekan tanımlaması, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır.

Şekil 2.3'de çim ve yer döşemesi arasındaki sınır, dikeyde bir mekan tanımlaması yapmaksızın, farklı iki mekanın belirlenmesini sağlamaktadır.

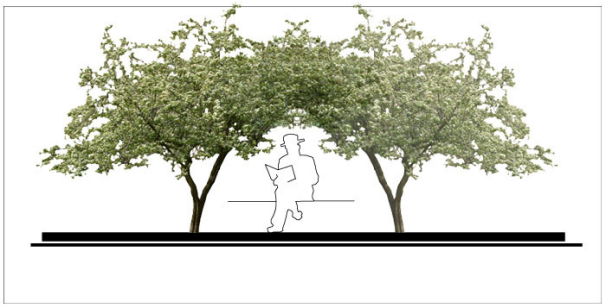
Bu mekandaki kapalılık oranı ve mekan hissinin zayıf olmasına rağmen belli bir sınır olması sayesinde mekan tanımlaması yapılmaktadır.

Şekil 2.4 : Dikey düzlemde mekan tanımlaması, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır.

Düşey yüzeyler mekanın algılanmasında yatay düzlemlere göre daha baskındır. Mekanın tanımlanmasında dikey düzlemlerin yüksekliği, kullanım yoğunluğu, gövde büyüklüğü ve dokusu kapalılık derecesini etkileyen önemli etmenlerdendir.

Dikey elemanlar göz seviyesine geldiği zaman, mekanlar birbirinden ayrılmaya başlar, boy hizasını aştıktan sonra iki mekan arasındaki görsel ve mekansal süreklilik tamamen bozularak tam ve güçlü bir çevreleme, mahremiyet ve güven hissi sağlanmış olur.

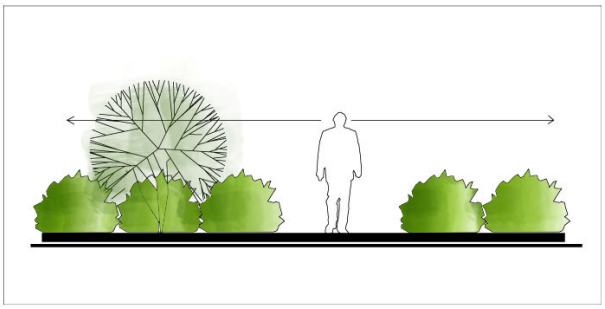

Şekil 2.5 : Tepe düzlem ile sağlanan mekan tanımlaması, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır.

Şekil 2.5'da görüldüğü gibi bitki materyali kullanılarak bir mekanın üst yüzeyinde de değişiklikler yaratılabilir. Gölge yapan ağaçlar, gökyüzünün görünümünü sınırlandırıp düşey ölçeği küçülterek, dış mekanda tavan görevi görürler. [15]

2.4.1.1 Açık mekan

Hiçbir kapalılığa sahip olmayan ve gözün pek çok doğrultudaki hareketine izin veren mekanlar açık mekan olarak tanımlanabilir.

Şekil:2.6 : Bitkisel elemanlarla oluşan açık mekanlar, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır.

Aktif açık alanlar üç temel fonksiyona hizmet ederler: [16]

Dolaşma ve rekreasyonel aktiviteleri kullanım imkanı,

- Herhangi bir noktadan inceleme imkanı
- Mahremiyet ve ölçek hissi ile hissetme imkanı

Peyzaj unsurları ile yaratılan açık mekanlarda görüş alanı her yönden açıktır. Mekanı tanımlayan elemanlar dikey düzlemde kısa boylu bitkiler, yatayda zemin döşemesidir. Düşey düzlemde güçlü bir sınırlama elemanı olmadığından, mekan hissi ve kapalılık oranı düşüktür.

2.4.1.2 Yarı açık mekan

Yarı açık mekanlar da tıpkı açık mekanlara benzerler, fakat yarı açık mekanlarda mekanın en az bir yönü yüksek boylu bitkilerle kapatılmıştır ve duvar özelliği gösterir.

Şekil: 2.7 : Tek tarafı kapalı olan yarı açık mekan

Görüş açısı açık mekanda olduğu kadar geniş değildir, yarı açık mekan oluşturabilmek için en az tek yönde kapalılığa ihtiyaç vardır.

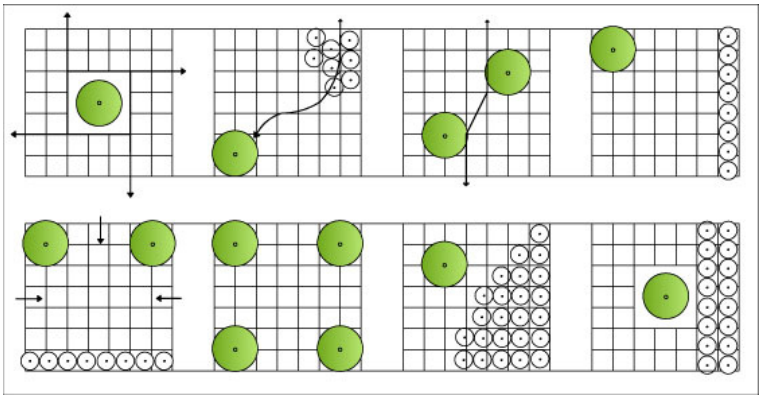
2.4.1.3. Çevrelenmiş mekan

Bitkilerle oluşturulan çevrelenmiş mekanlar çeşitli kompozisyonlar dahilinde dış mekan konforunu arttıran ve mekansal tanımlamayı sağlayan mekanlardır. Kentsel mekanda kullanılan bitkisel elemanlar olarak ağaçlar, çalılar ve yer örtücüler sayılabilir.

Mekan oluşturmada, mekan hissini sağlayan en önemli unsurlardan biri kapalılık ve sınırlılık duygularının mekan içinde hissedilebilmesidir. Bitkilerle yaratılan mekanlarda mekan hissinin en çok algılandığı durumlar dikey düzlemlerle, ağaçlarla, yaratılan mekanlardır.

Kent kurgusu içinde ağaçların tek ağaç, sıra ağaç ve farklı kompozisyonlar oluşturarak kullanılması ile hem biçimsel hem işlevsel ilginç mekanlar oluşturulabilir. Oluşturulan bu mekanlar işlevsel kullanımları bakımından üç bölüme ayrılmıştır. [17]

- Ağaçların optik çekici olarak tekil kullanımları mekana hem ölçek, hem kullanım bakımından (bölünme-bütünleşme) farklı olanaklar sağlar.

Şekil 2.8 : Tekil ağaç kullanımı ile oluşturulan farklı formlardaki kentsel mekanlar, Giritlioğlu (1991)'dan yorumlanmıştır.

Tekil kullanıma ilişkin İstanbul'da artık olmayan anıt ağaç niteliğindeki ağaçlar ve günümüzde halen daha yaşamını sürdüren çeşitli ilçelerdeki anıt ağaçlardan seçilmiş örnekler aşağıda yer almaktadır.

Şekil 2.9 : Çatalca, Çatal Köyü, Köy meydanındaki Çınar ağacı, Fotoğraf, , İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Tarihteki yeri: Çatalca ilçesinin Çakılköy merkezinde bulunan bu anıt ağaç Çakılköy'ün kuruluş yıllarının canlı tanığı konumundadır. Ağacın o yıllarda bir çoban tarafından dikildiği söylemektedir. [18]

Çizelge 2.1 : Çatalca, Çatal Köyü, Köy meydanındaki Çınar ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama Boy
Ortalama 250	5.50 metre	1.75 metre	20.00 metre

Şekil 2.10 : Çatalca, Subaşı Köyü, Çınar ağacı 1 ve 2, Fotoğraf, , İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Çatalca ilçesinin Subaşı Köyünde bulunan bu iki çınar ağacının köy kuruluşundan çok daha önce de burada bulundukları belirtilmektedir. Kırım Tatarlarının Balkanlara ve Anadolu'ya göçü, 1771 yılındaki Rus istilası ile 1772 yılında başlamıştır. Sayıları 100- 300 bin arasında değişen ve farklı tarihlerde gelen göçmenler Osmanlı topraklarının çeşitli bölgelerine yerleştirilmiştir.

Köy, Kırımdan gelen göçmenler tarafından kurulduğu için, Her iki ağaç da köy tarihini başından beri izleyen iki canlı tanık konumundadır.[19]

Çizelge 2.2: Çatalca, Subaşı Köyü, Köy meydanındaki Çınar ağacı 1 teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama Boy
Ortalama 275	12.00 metre	3.50 metre	15.00 metre

Çizelge 2.3: Çatalca, Subaşı Köyü, Köy meydanındaki Çınar ağacı 2 teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama Boy
Ortalama 275	10.00 metre	3.20 metre	15.00 metre

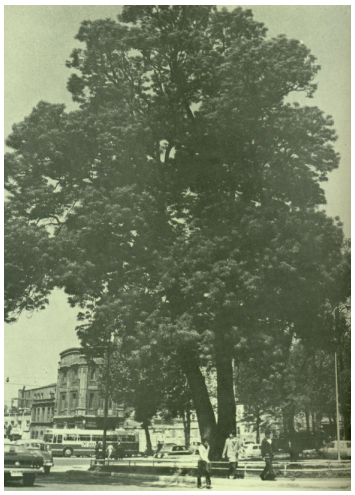
Şekil 2.11 : Marmaris, Bakır Köy'de bulunan Selvi Ağacı, Fotoğraf, www.wowturkey.com.

Marmaris, Bayır Köy'de bulunan Selvi ağacı anıt ağaç özelliği göstermektedir. Bayır Köy'ün yerlileri çınar ağacının etrafında bir tur atmanın ömrü uzattığını söylemektedir. Köylülerin bu inanışı ağaç üzerinde asılan pankartta da yazmaktadır.

Çizelge 2.4: Marmaris, Bakır Köy'de bulunan Selvi Ağacının teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama Boy
Ortalama 260	5.65 metre	1.80 metre	30.00 metre

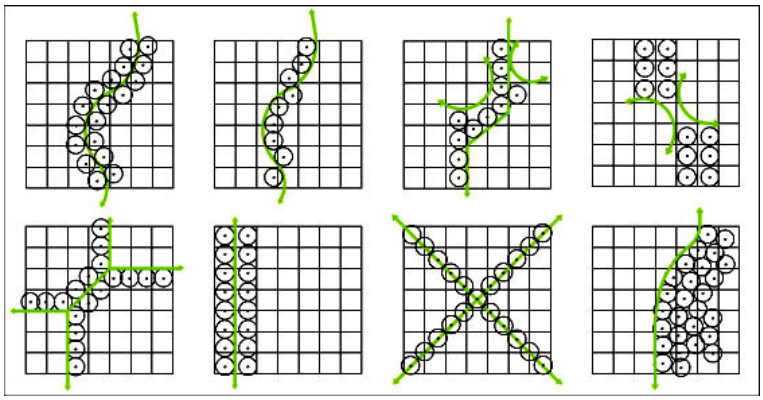
Bayır Köyü'nün antik Syrna kentinin üzerinde kurulduğu ve Camii'nin bulunduğu alanda sağlık tanrısı Asklepios'a adanmış bir tapınağın bulunduğu iddia edilmektedir. Fakat, Tapınaktan bugüne ulaşan hiç bir iz kalmamıştır. [20]

Şekil 2.12: Divan Oteli önü, Dişbudak ağacı, Fotoğraf, Çelik Gülersoy, 1984

Divan Oteli önünde bulunan Fraxinus-Dişbudak ağacı her idarenin önündeki yol ve kaldırımın elektrik, gaz, su ve telefon kabloları için sayısız kez kazılması yüzünden köklerini kaybederek kurudu ve kesildi. [21]

- Karşılıklı iki ağaç veya ağaç grupları yer aldıkları mekanda bir geçit etkisi yaratarak, mekana ölçek ve işlev katar, hareket yönünün vurgulanmasında önemli bir rol oynar.

Şekil 2.13: Sirkülasyon kanalları boyunca lineer mekan hissinin kuvvetlendirilmesini sağlayan farklı formdaki ağaç kullanımları, Giritlioğlu (1991)'dan yorumlanmıştır.

Ağaçlarla lineer mekan oluşumu sağlayan yerlerden örnekler olarak aşağıda verilmektedir.

Şekil 2.14: Fransa, Versay Sarayı, lineer ağaçlandırma,
Fotoğraf, http://paris-photo.esem.sk/paris-photo

Fransa Versay Sarayı ve Fransa kentini etkisi altına alan lineer ağaçlandırma kentin yeşil sistemini etkisi altına almış durumdadır.

Şekil 2.15 : Tokyo, lineer ağaçlandırma, Fotoğraf, www.urbannaturegroup.com

Şekil 2.15 'de görülen lineer ağaçlandırma ile şeritler tanımlı akslar halinde birbirinden ayrılmış, araç ve yaya yolu belirginleştirilmiştir.

Şekil 2.16 : İspanya, Cordoba, Turunç ağaçları, Fotoğraf,
http://picasaweb.google.com

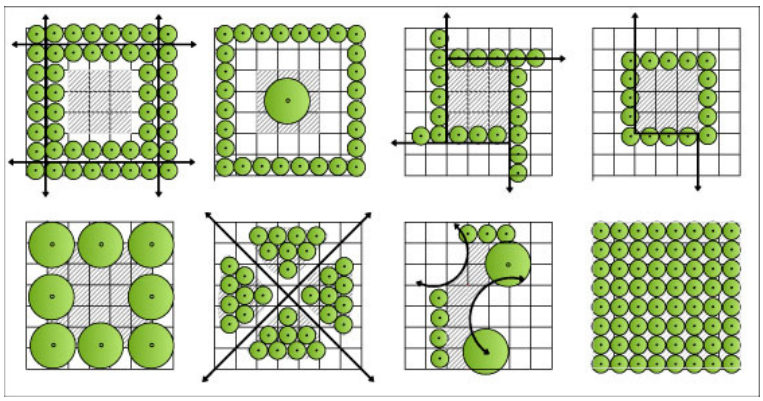
İspanya'nın Cordoba kentinin kimliğini belirleyen unsurlardan biri de turunç ağaçlarıdır. Turunç ağaçları meydanlarda ve meydanlara giden sokaklarda lineer şekilde bulunurlar ve meydanlara giden aksları tanımlarlar

Şekil 2.17: New York, Tompkins meydan girişi ve meydan, Fotoğraf, www.nycgovparks.com

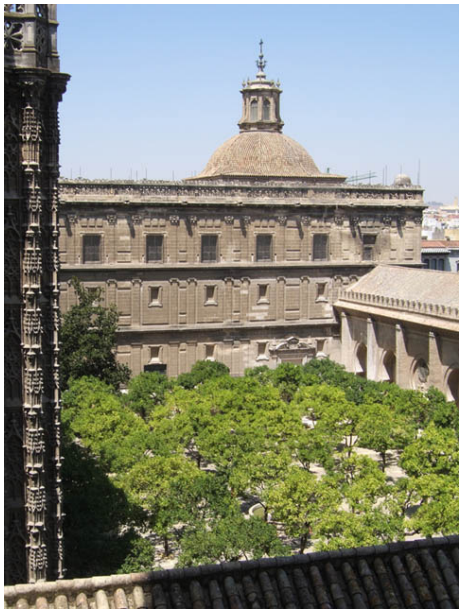
New York Tompkins meydanına uzanan sokak karşılıklı olarak konumlandırılmış ağaçlardan oluşmuştur. Böylece, ağaçların meydanda oluşturduğu mekan hissi, sokakta lineer mekan hissi oluşturarak devam etmektedir.

- Toplu ağaç grupları veya tekil olarak kullanılan ağaçların farklı düzendeki kullanımları ile geniş alanları kapsayan kentsel mekanlar insan ölçeğine getirilerek, farklı aktivitelerin gerçekleşebileceği küçük meydancıklar ve avlu oluşumları gibi alt mekanların yaratılmasını sağlar.

Şekil 2.18 :Ağaçların noktasal ve çizgisel olarak bir arada kullanılması ile mekanın ölçeklendirilmesi ve alt mekanların oluşturulması , Giritlioğlu (1991)'dan yorumlanmıştır.

Aşağıda yer alan örnekler çeşitli ülkelerden seçilmiş olup, ağaçlarla kimlik bulan meydan ve avlu örneklerini içermektedir.

Şekil 2.19: İspanya, Sevilla, ağaçların oluşturduğu meydan, Fotoğraf, http://picasaweb.google.com

İspanya Sevilla kentinde klise bahçesini oluşturan meydan turunç ağaçları ile kimlik kazanmıştır.

Şekil 2.20: New York, Tompkins Meydanı, Fotoğraf, www.nycgovparks.com

Şekil 2.21: New York, Union Meydanı, Fotoğraf, http://en.wikipedia.org

Şekil 2.20 ve 2.21'de görülen Tompkins Meydanı ve Union Meydanı, New York'da yüksek binaların arasında bulunan, sık ve yüksek boylu ağaçlandırma ile kimlik kazandırılmış meydan örnekleridir.Ağaçlar kullanılarak insan ölçeğini aşan yükseklikteki binalar ve geniş sert zeminler ölçekli hale getirilmiştir.

Şekil 2.22: İtalya, Milano, Bicocca Meydanı, Fotoğraf, www.apcom.net

Milano'da yeni yerleşim bölgesi olan Bicocca bölgesinde yer alan ve geniş sert zemine sahip olan bu meydanda ağaçlar kullanılarak geniş sert zemin etkisi kırılmış ve gölge mekanlar oluşturulmuştur.

Gölge mekan, ve düşey mekan oluşumları da kapalılık oranı ve sınırlılık özellikleri sayesinde çevrelenmiş mekan olarak algılanabilirler.

Gölge mekan: Tepe çatısı kapalı, gölge ağaçlar kullanılarak elde edilen mekanlardır. Gölge mekanlar düşey ölçekte güçlü bir mekan hissi sağlarlar. Bitkilerin mimarideki kullanımlarında, bu tip mekanlar çok fazla deneyimlenmiştir. [22]

Şekil 2.23 : Ağaçların tepe çatısı etkisi ile sağladığı gölge mekan, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır.

Düşey mekan: Uzun ve dar formdaki ağaçların oluşturduğu gökyüzüne açılan mekanlardır. Kişinin algısını ve bakış açısını gökyüzüne doğru yönlendirir.

Şekil.2.24: Düşey mekan, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır.

Bitkisel elemanlar binaların oluşturduğu boşluklarda da kullanılabilir. Böylece, kent ortamında insan ölçeğini aşan yapı gruplarının insan üzerinde oluşturduğu baskı en az düzeye indirilerek ölçek açısından geçiş sağlanmış olur.

Bu uygulamada, bitkilerin temel işlevi, yapılarla çevrelenmiş çıplak ve kimliği olmayan bir mekana insancıl bir ölçek getirerek ve mekanı parçalara ayırarak algılanabilir daha küçük alt mekanların oluşumunu sağlamaktır.

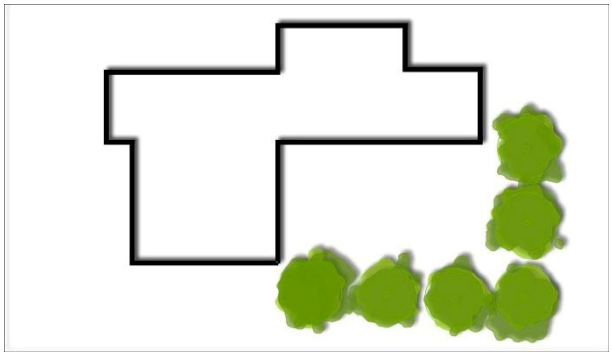
Böylece, yapı ile sınırlandırılmış büyük kentsel mekanlarda yüzey düzlemi farklı karakterlere sahip peyzaj unsurları ile desteklenerek, mekan hiyerarşisi sağlanmış olur.

Şekil 2.25: Bitkilerle sağlanan mekan ayrıştırmaları

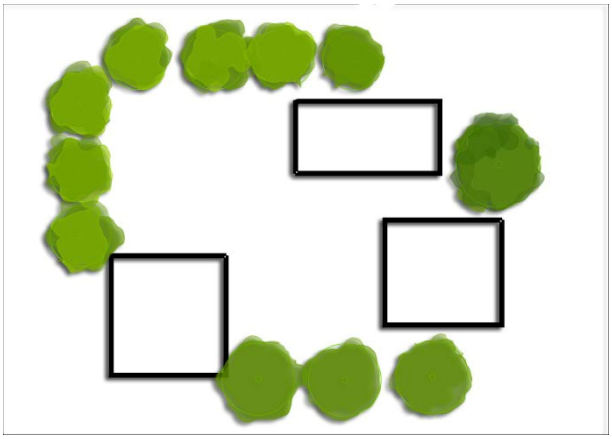
Bitki materyalleri, binaların ya da diğer tasarım unsurlarının ortaya çıkardığı mekansal tanımlamayı ve tasarımı tamamlamak için kullanılabilir. Bunu sağlamanın iki yöntemi vardır: [23]

Kapatma: Bu terim, mekansal kapalılığın tamamen olmasa da büyük ölçüde, bir bina ya da bir duvarla sağlandığını ifade eder. İki ya da üç cephesinde bina ya da duvar bulunan bir mekanda tamamen kapalılık etkisi verebilmek için bitkisel elemanlardan faydalanılabilir.

Şekil 2.26 : Bitkilerle sağlanan kapalılık Giritlioğlu (1991)'den yorumlanmıştır.

Bağlantı: Bu terim, peyzajda ayrı olan unsurları görsel olarak bağlayarak dış mekanın tasvirini tamamlayan bitki materyalleri için kullanılır. Bitkilerin kullanılmasıyla sağlanan bağlantı başlangıçta birbirinden ayrı olan peyzaj unsurlarını bir araya getirerek ve görsel olarak bir ilişki kurularak sağlanır.

Şekil 2.27: Bitkilerle sağlanan bağlantı, Giritlioğlu (1991)'den yorumlanmıştır.

Binalarla başlamış olan mekan hissi bitkilerle tamamlanabilir ve bitkiler sayesinde avlu sınırı oluşturulur. Böylece, mekansal devamlılık ve kapalılık sağlanmış olur.

2.4.2 Perdeleme

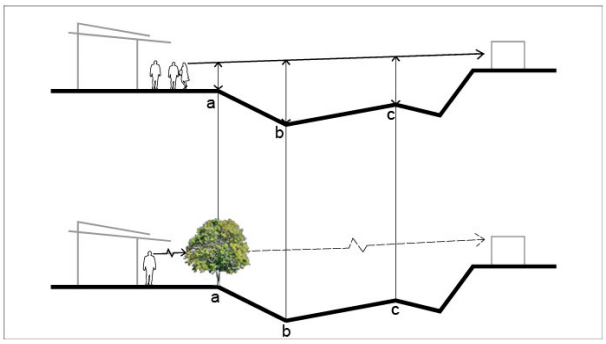
Bitki materyallerinin kentsel dış mekanlarda mimari yöndeki kullanımları ele alındığında mekan yaratmanın yanında diğer bir işlevi ise ortamdaki istenmeyen nesneleri veya görüntüleri saklamak amaçlı kullanımlarıdır.

Düşey bariyerler olarak, bitki materyalleri görünümü kontrol ederek, manzarada istenmeyen yerleri gizleyip istenen yerlerin görünmesini sağlayabilmektedir.

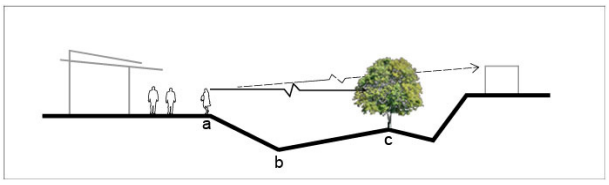
Amaca bağlı olarak, bitkiyle kaplanmış bir perde hiç ışık geçirmeyebilir ya da kısmi bir perdeleme sağlamak adına çeşitli düzeylerde saydam olabilir.

Etkili bir bitki perdesi yapmak için, öncelikle hangi açılardan bakılacağının, istenmeyen unsurların yüksekliğinin, bakan kişi ve istenmeyen görüntü arasındaki uzaklığın ve topografyanın incelenmesi gerekmektedir. Bu faktörlerin hepsi birlikte perdelemenin etkisini etkileyen unsurları oluşturmaktadır.

Perdeleme için, mekanda her zaman yüksek boylu bitkilerin kullanımı çözüm olmayabilir. Bitki perdesinin hazırlanmasında öncelikle öngörülen görüş hattı bölümlere ayrılıp, göz hizası ve görünmesi istenmeyen nesnenin yüksekliği tespit edilir. Bu yapıldıktan sonra görüş hattı çizerek perdenin yeri ve yüksekliği hesaplanabilir. [24]

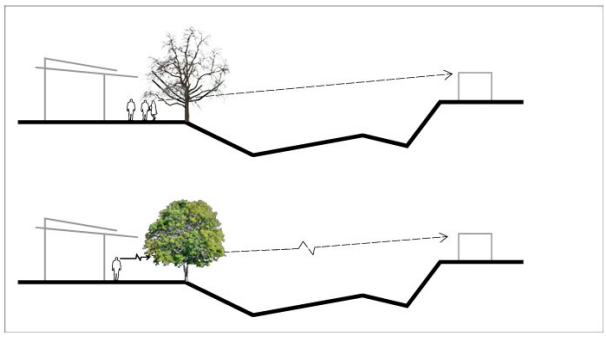

Şekil 2.28 : Görünmesi istenmeyen noktanın kapatılması için A noktası görüş yüksekliğinde bitkilendirilir, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır.

Şekil 2.29 : Kişi ve perdeleme arasında daha uzun mesafenin bırakılması, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır.

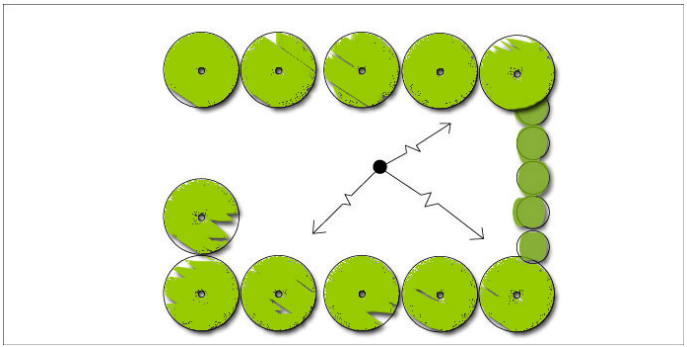
Ön alanın daha uzun mesafede görünmesi tercih ediliyorsa bitki C noktasına alınabilir, böylece kişinin bulunduğu alandaki sıkışıklık azalır. Burada göz önüne alınması gereken diğer bir faktör bitki materyallerinin hangi mevsimlerde görüşü engelleyeceğidir. Kullanılan bitkinin çeşidine göre mekanda görünmesi istenmeyen nesne kış aylarında bitkinin yapraklarının dökülmesiyle ortaya çıkabilir.

Şekil 2.30. Mevsimsel değişikliklere bağlı değişen görüş açıları

2.4.3 Mahremiyet

Mahremiyet, dışarıdan içerinin içeriden de dışarının görünmesini engelleyecek yükseklikteki bitkilerle sınırları iyi belirlenmiş bir alanı çevreleme tekniğidir. [25]
Mahremiyetin amacı, mekanı çevresindeki dış mekandan izole etmek, bir bakıma mekan içinde tam kapalılık gösteren alt mekanlar oluşturmaktır.

Şekil 2.31 : Bitkilerle sağlanan mahremiyet , Booth (1989)'dan yorumlanmıştır.

Gizlilik kontrolünün perdelemeden farkı görüşü tamamen engelleyerek bir mekanı kuşatması ve diğerlerinden ayırmasıdır. Ayrıca, gizlilik kontrolü ile mekanda hareket özgürlüğü sınırlanır. Perdeleme de olduğu gibi, gizlilik kontrolünün oranı görüşü engellemede kullanılan bitkilerin fiziksel özellikleri ile doğrudan bağlantılıdır.

2.5 Mekansal Algı ve Peyzaj Unsurları Etkileşimi

2.5.1. Mekansal algı ve kavrama

İnsanlar yaşadıkları mekanları tanımak ve uyumlu beraberlikler sürmek isterler. Tanıma yolu, mekanların algılanabilir olmasıyla ilişkilidir.
Algılama çevreden bilgi alma ve sağlama süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu bilgiler, duyu organları tarafından tehlikeleri sezmek, mekan içerisindeki nesneleri fark etmek, olayları açıklamak için toplanır ve bireyin duyguları ile karışınca mutluluk veya mutsuzluk etkileri yaratabilir. [26]

Mekan algısı, bir çok yaşantının birlikteliğinden oluşan bir gerçekliktir. Bu açıdan bakıldığında, bir kenti algılamak bir çok yaşantı ve algı imgelerinin toplamı olarak değerlendirilebilir. [27]

Algılamak, insanın duyu organlarının elverdiği derecede mümkündür. İnsanın duyuları ne kadar açıksa mekanda o derece kavranabilir. Mekan algılanabildiği ve kavranabildiği oranda anlam kazanır.

Mekanı algılama, görsel, işitsel, dokunma, koku alma gibi fiziksel nitelikler ile gerçekleşmektedir. Mekanı anlamlandırma, algılanan kavram ile olan ilişkiye, eyleme, kültüre ve duyulara bağlıdır. Mekansal algı ve mekansal kavrama birbirleriyle iç içe olan ve net sınırlarla ayrılamayan kavramlardır.

Mekansal kavrama, nesnelerin konumları ve mesafeleri ile binalar, sokaklar ve geniş dış mekanlar hakkında elde ettiğimiz, beynimizde sakladığımız, organize ettiğimiz ve hatırladığımız bilgilerle ilgilenir. Mekansal kavrama, mekanda dolaşmayı ve yolumuzu bulmamızı sağlayan düşünme sürecini, mesafeleri tahmin etmeyi, yol üzerindeki ipuçlarını fark etmeyi, mekan hakkında haritalar çıkarmayı ve bu haritaları okumayı, genel olarak mekan içindeki farklı bölümlerin göreli konumlarını anlamayı kapsar. Mekansal kavrama, mekanların nasıl tasarlandığının, beynimizdeki resimli ve anlamsal imajları olan zihinsel haritalar ile bağlantılıdır. İçinde yaşanılan mekanlar düşünülürse, her bireyin hafızası ve düşüncelerinde zihinsel haritaların kanıtlarını bulmak mümkündür. [28]

Algı'nın mimari açıdan önemi, insan ve mekan arasındaki ilişkiyi kuruyor olmasından gelir. Mekan tasarımı, kullanımı, değerlendirilmesi, kısaca mimarlık kapsamındaki her türlü eylemin ve sürecin içinde algı en önemli temel fonksiyonu üstlenmektedir.

Genel olarak yapılan algı tanımlarına bakacak olursak;

- Doğan Cüceloğlu, algı kavramını, "dış dünyanın duyumlarla gelen imgesinin bilinçte gerçekleşen tasarımıdır" şeklinde tanımlar. [29]
- Rapaport, algıyı "çevreden alınacak bilginin duyusal kabulü" olarak tanımlar. [30]
- Down ve Stea ise algıyı; "mekandan alınan bilgilerin yorumlanması ve biçimlenmesi ve bu bilgilerin tekrar zihinde işlendikten sonra çevreye aktarılması" olarak yorumlar. [31]

Kentte toplu halde yaşayan insanlar mekanlarda fiziksel ve yapay bir çok uyarıcı ile karşılaşır. Fiziksel uyarıcılar; İklim, topografya, bitki örtüsü vb. doğal çevreye özgü uyarıcılardır. Yapay uyarıcılar: Biçim, renk, doku, ışık, ölçek, oran olarak belirlenebilir.

Bu doğrultuda tüm öğelerin bir bütün olarak ilişkilendirilip bir sistem içinde değerlendirilmesi mekanın algısını oluşturur. Çevreyi oluşturan her birim birleşip bütünü oluşturduğunda mekana ait kimlik ortaya çıkar. Çevremizdeki bazı mekanlar sahip oldukları özelliklerle daha kolay algılanırlar. Peyzaj unsurları ile bütünleşmiş

olan yapı ve kentsel mekanların kimlik sahibi olmasında ve kent hafızasında yer etmesinde peyzaj unsurlarının katkısı göz ardı edilemez.

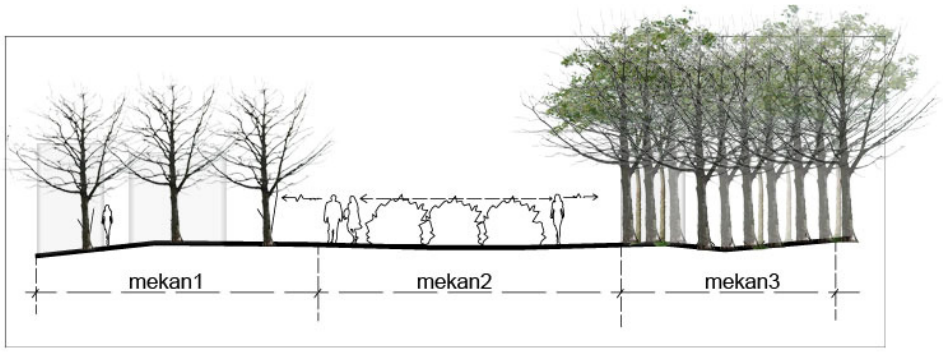
Örneğin, Topkapı Sarayı avlusu ile birlikte anılan ulu çınarlar, bir çeşme ile aynı gün dikilmiş ve yüzyıllardır ona gölge yapan bir ağaç, bir meydana gölge veren birkaç yüzyıllık ağaç veya Beyazıt Sahaflar çarşısının önündeki avlu ile yüzyıllardır birlikte olan ulu çınar, mekanı anlamlandıran önemli unsurlardandır.

Mekanın anlamlı olması, çevreye farklı bir özellik kazandırarak onun tanınmasını ve kimlik kazanmasını sağlar, böylece zihinde yer eden ve kolay algılanan mekanlar yaratılmış olur.

2.5.2 Bitkilerin görsel olarak mekan algısına etkisi

Kentlerde peyzaj unsurları ile oluşturulan mekanlar kentte yaşayan insanlar için bir çok avantaj sağlarlar. Kentsel mekanlarda kullanılan peyzaj unsurları statik elemanlar olmadığı için zamanla oluşan çevreleme hissi artarak mekan hissi kuvvetlenir. Mekana kimlik kazandıran ana unsurlardan ve önemli tamamlayıcılardan biri dikey düzlemlerdir.

Dikey düzlemler, görüş alanımızda yatay düzlemlerden daha baskındır. Mekanın tanımlanmasında dikey düzlemlerin yüksekliği ve aralıkları mekan oluşturmayı etkileyen önemli unsurlardandır. [32]

Şekil 2.32: Farklı yükseklik ve aralıklarla oluşan mekan algısı, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır. Eskiz, Zeynep Cemile Pak

Dikey elemanlar göz seviyesine geldiği zaman, mekanlar birbirinden ayrılmaya başlar, boy hizasını aştıktan sonra iki mekan arasındaki görsel ve mekansal süreklilik tamamen bozularak tam ve güçlü bir çevreleme, mahremiyet ve güven hissi sağlanmış olur.

Mekanın algılanmasında bitkiler görsel olarak ya pozitif ya da negatif bir eleman olarak algılanır.

2.5.2.1 Bitkilerin pozitif eleman olarak kullanılması

Pozitif eleman olarak kullanılan bitkilerde güzellik faktörü baz alınarak, kullanımları ya tek ya da küçük gruplar halinde olur. Bitki, fark edilmek ve odak oluşturmak için kullanılan bir elemansa pozitif elemandır. Birey açısından içinde bulunulan alan pozitif, dışarıda kalan alan ise negatif olarak algılanır. Örneğin, mekanda tek bir ağacın kullanılması pozitif bir etki yaratarak biçimlerin algılanmasını kolaylaştırıcı hale getirir. [33]

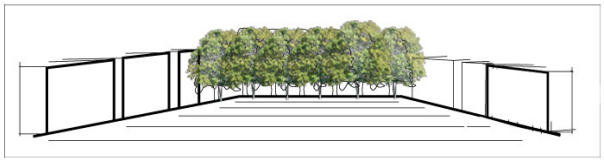
2.5.2.2 Bitkilerin negatif eleman olarak kullanılması

Negatif eleman olarak kullanılan bitkiler bir manzarayı çevrelemek veya dikkat çekmek istenen herhangi bir objenin arkasında bir fon ya da dekor amacıyla kullanılır. Amaç, fark edilmek olmadığı için daha çok grup halinde olup kitle ve devamlılık sağlarlar.

Bitkiler negatif eleman olarak kullanılırken arkalarında yer alan manzarayı veya mimari eseri vurgularlar. Görsel olarak kontrol edici ve sınırlayıcı durumundadırlar. Bu şekilde kullanıldıklarında, üç farklı işlevi yerine getirirler. [34]

- Maskeleme
- Manzara yönlendirme
- Perspektif kontrol

Maskeleme: İstenmeyen veya kötü görünen alanları örtmek için maskeleme elemanı olarak kullanılırlar. Böylece, gösterilmek istenen nesne vurgulanır, gösterilmek istenmeyen görünümler ise gizlenmiş olur.
Örneğin, yüksek boylu sık dikilmiş ağaçlar, bulunduğu yerin kenarı boyunca bir duvar oluşturabilir ve pozitif dış alanları tanımlayabilir. Burada bitki arka fon şeklinde negatif eleman olarak kullanılır.

Şekil 2.33: Ağaçların yüksek binaları maskeleyerek pozitif mekan yaratması, Eskiz, Zeynep Cemile Pak

Manzara yönlendirme: Bitkilerin konumu itibariyle onları gösterilmek istenen yöne doğru yönlendirir ve böylece manzaranın vurgulanmasını sağlar.

Perspektif kontrol: Bitkiler değişik perspektiflerde görünüm sağlayarak manzarayı itip çekme ve kontrol etme olanağı sunarlar. Perspektif kontrolü bitkilerde renk ve doku farklılıkları, dikim aralığı ve biçim organizasyonu ile gerçekleştirilebilir ve bu sayede hareket belirli bir noktaya yönlendirilebilir.

Şekil 2.34: Renk ile sağlanan yönlendirme, Eskiz, Zeynep Cemile Pak

2.5.3. Bitkilerin fiziksel özelliklerinin mekan algısına etkisi

Mekandaki peyzaj unsurlarının fiziksel değişimleri mekanı etkileyen önemli etkenlerdendir. Mekan tasarımında görsel kalite önemlidir çünkü insanlar ilk olarak gördükleri durum üzerine tepki verirler. Mekan tasarımını fiziksel yönden etkileyen farklı tipteki bitki karakteristikleri: Genişlik, form, renk ve dokudur.

Genişlik: Bitki genişliği doğrudan mekanın ölçeğine etki eder bu yüzden ana iskeletin oluşabilmesi için bitki genişliğinin önceden hesap edilmesi gerekir.
Örneğin, geniş çaptaki ağaçlar küçük kentsel mekanlarda baskın eleman olarak kullanılırlar.

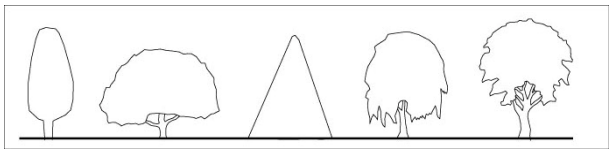

Şekil 2.35: Ağacın mekandaki dominant etkisi, Eskiz, Zeynep Cemile Pak

Büyük ve orta büyüklükteki ağaçlar mekanda odak noktası oluştururlar ve tek başlarına konumlandıklarında kentsel dış mekanı daha geniş hissettirirler.

Form: Tekil veya grup olarak bitkilerin formu bitkinin büyüme şekli ile ilişkilidir. Genişlik faktörü kadar güçlü olmasa bile form da mekan oluştururken dikkat edilmesi gereken bir unsurdur.

Başlıca formlar: Sütun küresel, piramidal, sarkık ve pitoresk form olarak sınıflandırılabilir.

Şekil 2.36. Sütun form, küresel form, piramidal form, sarkık form ve pitoresk form, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır.

Sütun form: Sütun formlu bitkiler sayı olarak fazla kullanıldıklarında, bulundukları mekana olduklarından daha uzun boylu izlenimi vermekte ve insanların bakışlarını yukarıya doğru yönlendirerek duvar oluşturma ihtiyacında en fazla kullanılan bitki formu özelliğini taşımaktadır.

Küresel form: Ağaç tepe tacı geniş olduğundan dolayı gölge mekan oluşturma potansiyeli yüksek olan ağaç formu özelliğini taşımaktadır.

Piramidal form: Etkisi sütun forma benzemekle beraber, genelde geometri ve simetri yaratılmak istenildiği zaman tercih edilmekte ve insanlar üzerinde dikkat çekici bir etki bırakmaktadır.

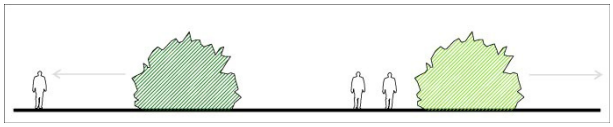
Sarkık form: Bakışları aşağıya doğru yönlendirmekte ve insan üzerinde dinlendirici bir etki yaratmaktadır.

Pitoresk form: Net bir form ve simetrisi olmadığından dolayı en fazla dikkat çeken form niteliğindedir.

Doku: Doku, bitkilerde gözle görülebilen veya hissedilebilen yüzey kalitesi olarak mekan tasarımında farklı kullanımlar oluşturabilir. Bitkilerde doku oluşturan kısımlar, gövde, dallar, kök ve yapraklar olabilir. Doku, bakılan uzaklığa bağlı olarak algılanmaktadır. Kaba tekstürlü bitkiler, mekanda güçlü ve baskın olmalarından dolayı, insanlara daha yakın görünürken, ince tekstürlüler daha uzaktaymış hissi verebilirler.

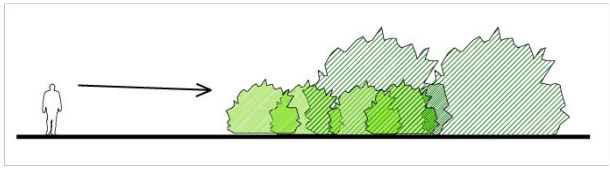
Yoğun yapraklı bitkiler mekan oluşturmada ince tekstürlü yüzeylere göre daha etkilidir. Bu olay, büyük mekanlara mekanın insan boyutuna yaklaşması açısından pozitif bir anlam kazandırmaktadır. [35]

Renk: Bitki renkleri duygusal bir belirleyici olarak da sınıflandırılabilir çünkü doğrudan kişinin ruhsal durumunu etkileyebilirler. Canlı ve parlak renkler daha neşeli mekanlar, koyu renkler ise daha ciddi veya kasvetli mekanlar oluşturmaktadır.

Şekil 2.37. Koyu ve açık renkli bitkilerin etkisi, Eskiz Booth (1989)'dan yorumlanmıştır.

Koyu yapraklı bitkiler, içinde bulundukları mekanın olduğundan daha küçük algılanmasına sebep olurlar. Mekan içinde insanların dikkatini tek başına belirli noktalara yönelten sonbahar renkleri veya mevsimsel çiçek renkleri mekana canlılık vererek odak niteliği taşımaktadır.

Şekil 2.38. Koyu yapraklı renkli bitkilerin, açık renkli bitkiler için fon oluşturması, Eskiz, Booth (1989)'dan yorumlanmıştır.

3. İSTANBUL'DA PEYZAJ UNSURLARI İLE MEKANSAL KİMLİK KAZANMIŞ KENTSEL MEKAN ÖRNEKLERİ

Ağaçlar tek başına veya farklı kompozisyonlar şeklinde bir araya gelerek kentsel mekanlar ile biçimsel ve işlevsel ilişkiler oluşturmaktadır. Tez çalışması kapsamında, ağaçların noktasal, çizgisel ve bunların oluşturduğu birlikteliklerle oluşan farklı işlev ve fonksiyonlardaki kentsel mekanlar ve çevreyle kurdukları olumlu ilişki verilen örneklerle açıklanmaya çalışılacaktır. İstanbul'da peyzaj unsurları ile mekansal kimlik kazanmış olan kentsel mekan örnekleri,

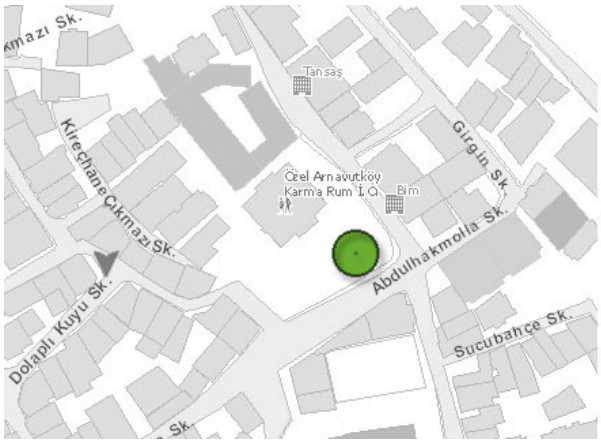
- Ağaçların tekil olarak konumlanmaları ile kimlik kazanan kentsel mekanlar
- Ağaçların çizgisel olarak konumlanmaları ile oluşan kentsel mekanlar
- Ağaçların kümelenerek konumlanması ile oluşan kentsel mekanlar

Olarak üç ayrı bölüme ayrılarak örneklendirilmiştir.

3.1. Çalışmanın Uygulama Alanı

Tez çalışmasının uygulama alanında yapılan analizler İstanbul'un farklı semtleri arasında gerçekleşmiştir. Çalışma alanındaki yerlerin belirlenmesindeki kriteri anıt ağaçlar ve ağaçlar ile kimlik kazanmış olan mekanlar belirlemektedir. Anıt ağaç veya anıt ağaç niteliğindeki ağaçların oluşturduğu kentsel mekanlar tez çalışmasının uygulama alanını oluşturmaktadır.

3.2. Ağaçların Tekil Konumlanması İle Kimlik Kazanan Kentsel Mekanlar

Şekil 3.1, 3.2 : Arnavutköy, Boğazköy İstiklal Mahallesi, Ayazma, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Tarihteki yeri: Çınar Ağacı Ayazma mevkiinde olup,hemen yanında bir pınar mevcuttur. Ağaç, Boğazköy İstiklal Mahallesi sınırlarında kalmaktadır. Yaklaşık 400-500 yıllık olduğu tahmin edilmektedir. Başbakanlık Osmanlı arşivleri daire başkanlığı arşivlerine göre Boğazköy beldesinin tarihi, 1496 tarihinden öncelere dayanmaktadır. Çınar ağacının bu tarihlerde dikilmiş olduğu tahmin edilmektedir. [36]

Çizelge 3.1: Arnavutköy, Boğazköy İstiklal Mahallesi Doğu Çınarı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama Boy
Ortalama 400	9.00 metre	2.80 metre	20.00 metre

Şekil 3.3, 3.4, 3.5 : Ayasofya Meydanı Sebil Kafe önü Çınar ağacı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraflar, Zeynep Cemile Pak

Tarihteki yeri: Osmanlı Padişahı sultan 1. Mahmut Han'ın (1730-1754) padişahlığı döneminde yaptırılan sebilden, geleneksel kültüre uygun olarak yazın sıcak günlerinde su ikram edilmektedir. Sebil geleneğini devam ettirmek ve o kültürü yaşatmak amacıyla sebilden zaman zaman salep ikram edilmektedir. Çınar ağacının da sebilin yapıldığı dönemlerde dikildiği tahmin edilmektedir. [37]

Çizelge 3.2 : Ayasofya Meydanı Sebil Kafe önündeki Çınar ağacının teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama Boy
Ortalama 200	5.20 metre	1.65 metre	22.00 metre

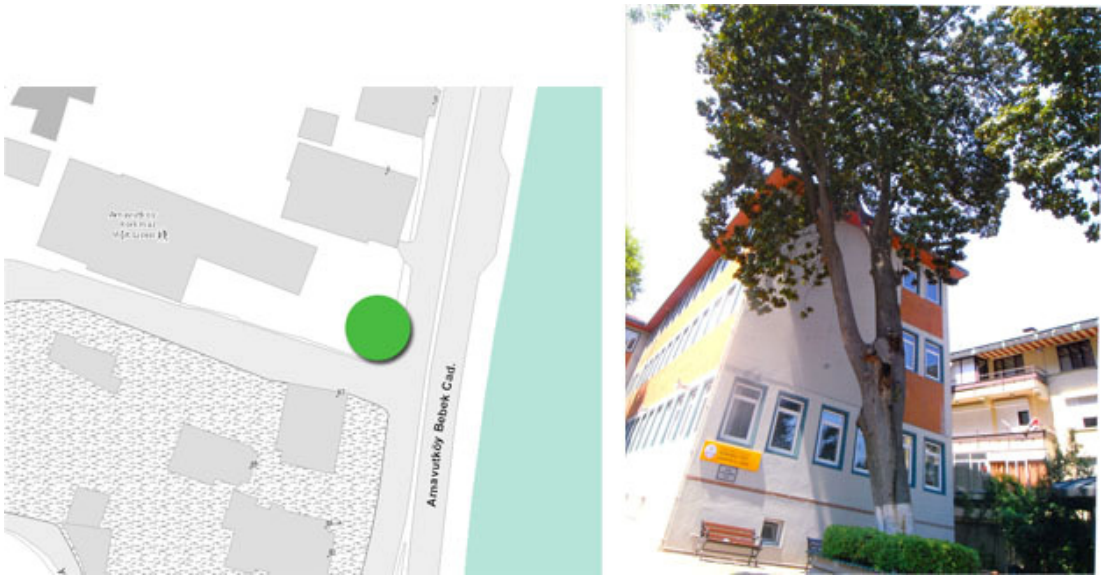
Şekil 3.6, 3.7, 3.8: Emirgan, Çınaraltı Kahve, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

İstanbul Emirgan'da Çınaraltı Kahvesi'ne adını veren Emirgan Çınarı, tarihe tanıklık etmiş, devrin tanınmış kişilerinin toplanıp sohbet ettiği bir mekan yaratarak günümüze kadar gelmiştir.

Şekil 3.9, 3.10, 3.11: Kuzguncuk, Çınaraltı, , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Çınaraltı, Kuzguncukluların deniz kenarında bulunan tek açık oturma mekanlarıdır. Bu mekan, Çınar ağacı ile bütünleşmiştir. Çınar ağacının yarattığı mekansal etki çevre oluşum ve yapıları da etkisi altına alarak yanında bulunan Çınaraltı kahveye ve bulunduğu meydana adını vermiştir.

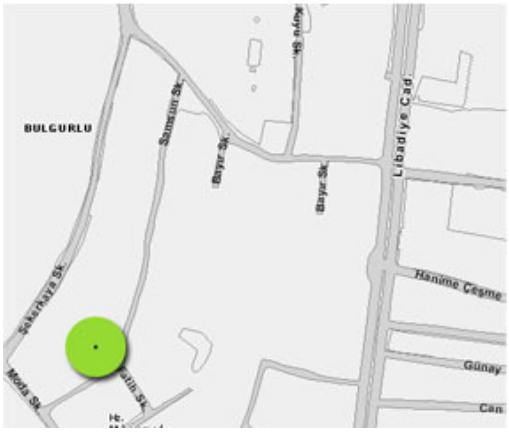

Şekil 3.12, 3.13 : Arnavutköy Korkmaz Yiğit Lisesi, Manolya Ağacı Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Manolya ağacı, Arnavutköy Korkmaz Yiğit lisesi yanında bulunmaktadır.

Çizelge 3.3: Arnavutköy Korkmaz Yiğit Lisesi, Manolya Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama Boy
Ortalama 90	2.50 metre	0.80 metre	25.00 metre

Şekil 3.14, 3.15 : Üsküdar, Bulgurlu Haminna Sokak, Meşe (Quercus) ağacı. Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008 .

Prof.Dr. Faik Yaltırık'a göre bulgurlu çevresinde bugün sokak aralarında kalan meşe ağaçları ormanların kentleşme ile tahrip olması nedeniyle orman artığı olarak bugünlere kadar ulaşmış son kalıntılarıdır. Bu yüzden korunmaları büyük önem taşımaktadır. [38]

Çizelge 3.4: Bulgurlu Haminna sokakta bulunan Meşe ağacının teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama Boy
Ortalama 250	2.80 metre	0.90 metre	8.00 metre

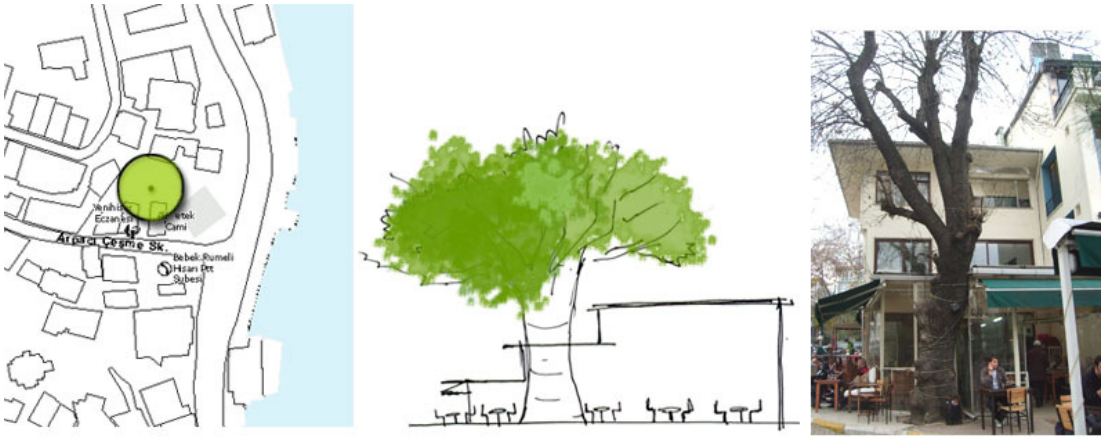

Şekil 3.16, 3.17, 3.18: Cihangir, Firuzağa Kahvesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr Eskiz ve Fotoğraf, Z. C. Pak

Firuzağa Camii ile bir bütün oluşturan alan, iki tarafı binalarla çevrili olup kavşak noktasında yer almaktadır.

İstanbul'un yeşil alan olarak az ve yapılaşmanın fazla olduğu bölgelerinden olan Cihangir semtinde ağaç odak noktası alınarak gövde ve tepe tacı etkisiyle oturma alanları oluşturulmuştur.

Şekil 3.19, 3.20, 3.21: Bebek, Bebek Kahve, , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Mekanın odak noktasını oluşturan ağaç, sahip olduğu dekoratif özelliği ile bulunduğu mekana görsel olarak çeşitlilik ve değişkenlik sağlamıştır.

Şekil 3.22, 3. 23 : Pendik, Kurtköy Rize sokak, Meşe ağacı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Kurtköy'de bulunan Meşe ağacı (Quercus sp.) anıt ağaç özelliği göstermektedir.

Çizelge 3.5 : Pendik, Kurtköy Rize sokak, Meşe Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama Boy
Ortalama 300	4.00 metre	1.40 metre	18.00 metre

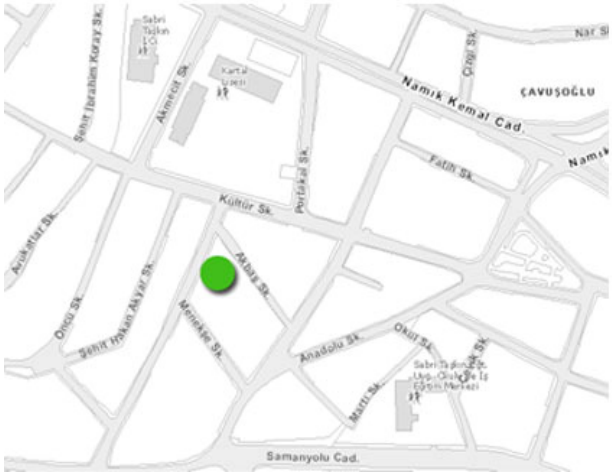

Şekil 3.24, 3.25: Maltepe, Başıbüyük Mahallesi, Londra Çınarı, Platanus acerifolia, , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Zeyenp Cemile Pak

Maltepe Başıbüyük Mahallesinde bulunan Çınar ağacı anıt çınar özelliği göstermektedir.

Çizelge 3.6 : Maltepe, Başıbüyük Mahallesi, Londra Çınarı, teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama Boy
Ortalama 200	6.35 metre	2.02 metre	13.00 metre

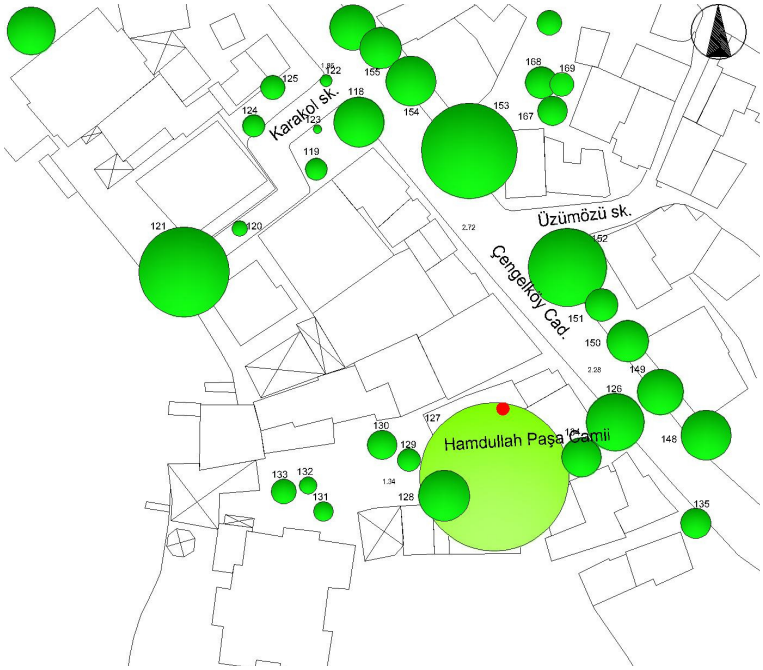

Şekil 3.26, 3.27 : Kartal, Yakacık Meydanı ,Çınar Ağacı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Kartal Yakacık Meydanı'nda bulunan Çınar ağacı hem fiziksel boyutları hem de estetik görünüşü itibari ile meydan için odak noktası niteliği taşır.

Çizelge 3.7 : Kartal, Yakacık Meydanı ,Çınar Ağacı, teknik bilgileri,
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama Boy
Ortalama 140	2,50 metre	0,80 metre	15.00 metre

Şekil 3.28: Çengelköy, Tarihi Çınaraltı Kahvesi, Plan, Doğa ve Kültürel Varlıkları Koruma Derneği

Şekil 3.29, 3.30, 3.31 : Çengelköy, Tarihi Çınaraltı Kahvesi, Plan,
http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Z.C.Pak

Tarihi çınar ağacının varlığı Osmanlı İmparatorluğu'nun öncesine 1200'lü yıllara dayanmaktadır.

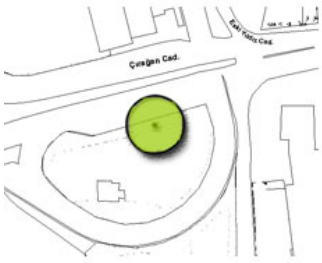
Çınar ağacı sayesinde ağacın bulunduğu mekan bir yaşam alanına dönüştürülerek çevresi çay bahçesi olarak kullanılmaktadır. Mekanın kimliğini oluşturan ve adını veren çınar ağacının tahmini yaşı 780'dir. [39]

Oldukça yaşlı olan bu çınar ağacının dallarının bir çoğu toprağa paralel uzamış, uzunluklarından dolayı kırılmamaları için altlarına destekler konmuştur.

Çizelge 3.8: Çengelköy, Çınar Ağacı teknik bilgileri, Doğa ve Kültürel Varlıkları Koruma Derneği

ÇEVRE		BOY	TEPE YARIÇAPI			
Toprak yüzeyinden 1.30m. yüksekliği 564 cm.		1580cm.	KUZEY	GÜNEY	DOĞU	BATI
			992,5 cm.	1550.5 cm.	671,5 cm.	1871,5cm.
YÜKSELTİ (m.) 1,34 m.	BAKI Güneybatı	EĞİM (%) %1				

GENEL GÖRÜNÜM	DOĞRU	1.4 m'de ÇATAL X	UR / ŞİŞLİK X
GÖVDE ÖZELLİKLERİ	DOĞRU BUDANMIŞ	AZ BUDANMIŞ X	BUDANMAMIŞ
SAĞLIK DURUMU	SAGLAM X	ÇÜRÜK / KOVUK	BÖCEK / MANTAR
MÜLKİYET DURUMU	ÖZEL	KAMU X	VAKIF
TARİHSEL ÖZELLİK	KURUL KARARLARI		
	İçerisinde bulunduğu mekanla özdeşleşen ve yaklaşık olarak 600-700 yaşında olduğu tahmin edilen Çınar ağacı, Çengelköy'ün semtinin önemli bir kimlik bileşeni ve tarihi mirasın korunması gereken bir parçasıdır.		

Şekil 3.32, 3.33, 3.34: Beşiktaş, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Beşiktaş meydanında bulunan, çevresinde oturma mekanlarının ve büfelerin bulunduğu ağaç meydana çeşitlilik katarak odak noktası özelliği göstermektedir.

Şekil 3.35, 3.36, 3.37: Bulgurlu, O Ağacın Altı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Bulgurlu'da bulunan ve anıt ağacı değeri gösteren ağaç merkez alınarak mekanlaştırılmıştır.

Şekil 3.38, 3.39, 3.40 : Bulgurlu, O Ağacın Altı, Çınar ağacının mevsimsel değişikliği, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

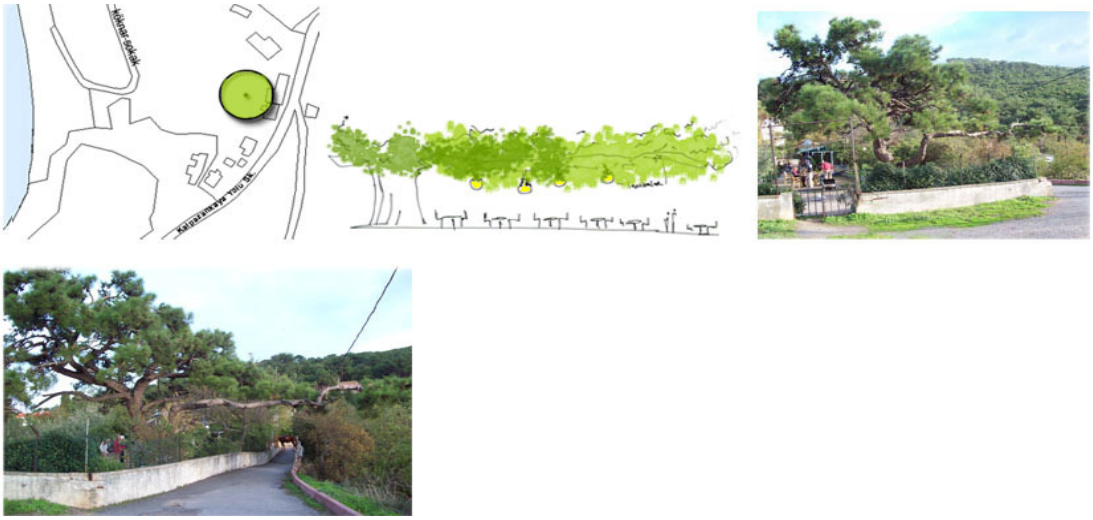
Şekil 3.39'da Çınar ağacının kış ve yaz aylarındaki farklı görünümdeki şekillerine rastlanmaktadır.

Tarihteki yeri: Üsküdar- Bulgurlu, Üç Pınarlar mevkiinde bulunan bu çınar şair ve bestekarlara verdiği ilham ve yöresel tarih açısından önem taşımaktadır.

Türk Sanat Müziğinin 1970'li yıllarda en popüler şarkılarından birisi bu ağacın altında bestelenmesinden ötürü, ağaç halk arasında "O ağacın altı" olarak ün kazanmıştır. [40]

Çizelge 3.9: Küçük Çamlıca, "O Ağacın Altı"nda bulunan Çınar Ağacının teknik Bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama Boy
Ortalama 200	6.00 metre	1.91 metre	16.00 metre

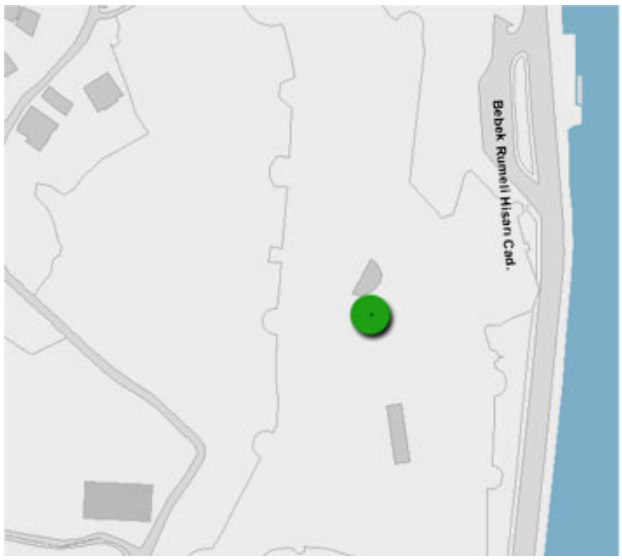
Şekil 3.41, 3.42, 3.43 -Burgazada, Kalpazankaya, Çam Ağacı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Z.C.P.

Burgazada, yapılaşması az, yeşil alanı fazla olan bir adadır. Kalpazankaya yolunda bulunan Burgazada Koruma Vakfı'na ait olan bu mekana kimliğini veren sahip olduğu çam ağacıdır.

Mekanda bulunan çam ağacı alçak duvarlarla çevrili olan bu mekanı etkisi altına alarak üçüncü boyutta mekan hissini kuvvetlendirip, gövdesi yola doğru uzanarak estetik olarak akılda kalıcı bir görüntü oluşturur.

Çizelge 3.10: Burgazada, Kalpazankaya Çam ağacı teknik bilgileri, Ölçüm, Zeynep Cemile Pak

Çevre	Çap	Ortalama Boy
8.00 metre	7.80 metre	12.00 metre

Şekil 3.44, 3.45: Rumeli Kavağı, Askeriye girişindeki Çınar Ağacı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Sarıyer ilçesi Anadolu Kavağı merkezindeki çınar ağaçları yöresel tarih ve kentsel hafıza açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Çizelge 3.11: Rumeli Kavağı, Askeriye girişindeki Çınar Ağacının teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama Boy
Ortalama 300	6.99 metre	2.23 metre	9.00 metre

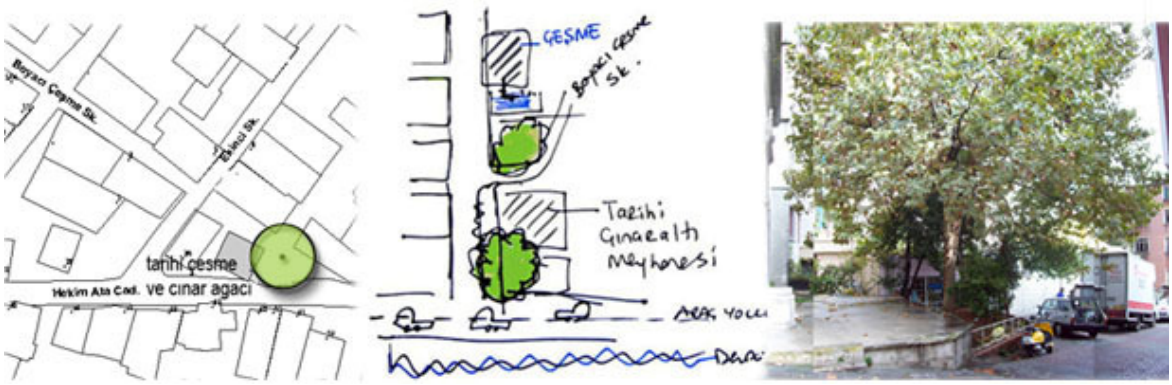

Şekil 3.46, 3.47, 3.48, 3.49, 3.50: Boyacıköy, Hekim Ata Sokak, Tarihi Çınaraltı Meyhanesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Yapılarla çevrelenmiş Hekim ata sokakta tekil olarak bulunan yüksek çınar ağacı sokağı estetik ve fonksiyonel yönde etkilemiştir. Tarihi çınar ağacı yanında bulunan restauranta adını vererek o yerin insanların hafızasında daha kolay yer etmesini sağlamıştır.

Çizelge 3.12: Boyacıköy, Hekim Ata Sokak, Tarihi Çınaraltı Meyhanesi, Çınar Ağacı, Ölçüm, Zeynep Cemile Pak

Çevre	Çap	Ortalama Boy
1.20 metre	1.80 metre	18.00 metre

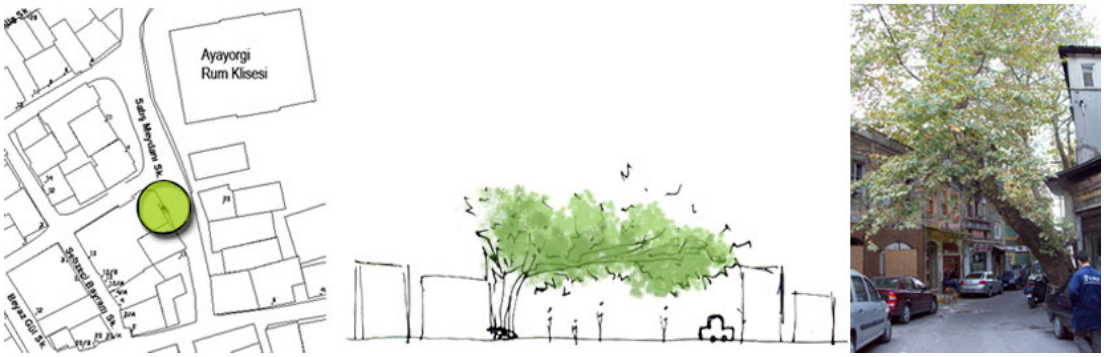

Şekil 3. 51, 3.52, 3.53 : Boyacıköy, Boyacı Çeşme Sokak, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Çeşmenin yanındaki çınar ağacının altında oluşan oturma mekanı gölge sağlama fonksiyonu sayesinde çevre dükkanlardaki çalışanlar ve Boyacıköy halkı tarafından sıkça kullanılmaktadır. Çeşme ile aynı dönem dikilmiş olan ve zamanla oluşturdukları birliktelik ile çevresel bütünlük sağlayan bu ağacın mekan kimliğini oluşturmada büyük bir katkısı vardır.

Estetik değeri yüksek olup, tekil olarak kullanılan ağaç, çeşme ile oluşan birlikteliğinden dolayı odak özelliği de gösterir.

Yerleşim alanlarında çeşme ve ağaç ile bütünleşen küçük ölçekli mekanlar yaratılarak, yapı gruplarının oluşturduğu monoton etki kırılır ve insanlar için küçük ölçekli yaşam mekanları sağlanmış olur.

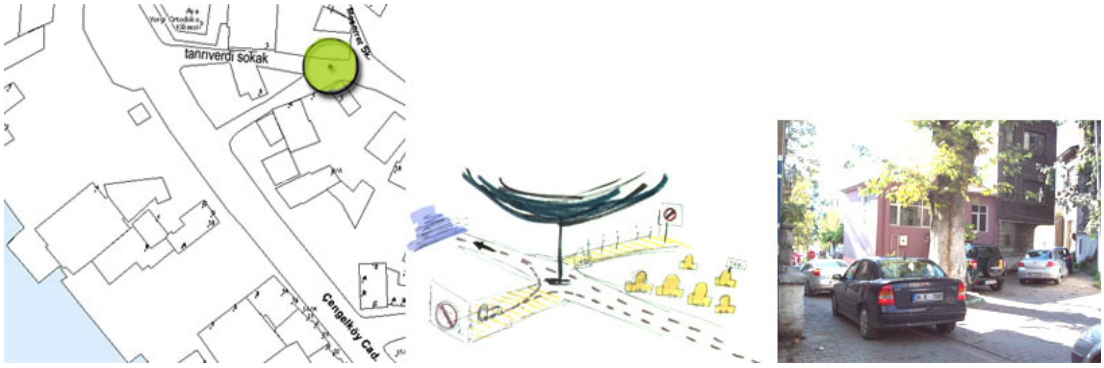
Şekil 3.54, 3.55, 3.56 : Arnavutköy, Satış Meydanı Sokak, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Z.C.P.

Ağaç farklı form ve gövde karakteristiği ile sokağa çeşitlilik ve hareket katmakta, tepe tacı ile sağladığı gölge etkisi mekansal tanımlamayı ve yaya konforunu sağlamaktadır. Ağaç sahip olduğu farklı form sayesinde kullanıcı belleğinde yer ederek sokak kimliğini oluşturmaktadır.

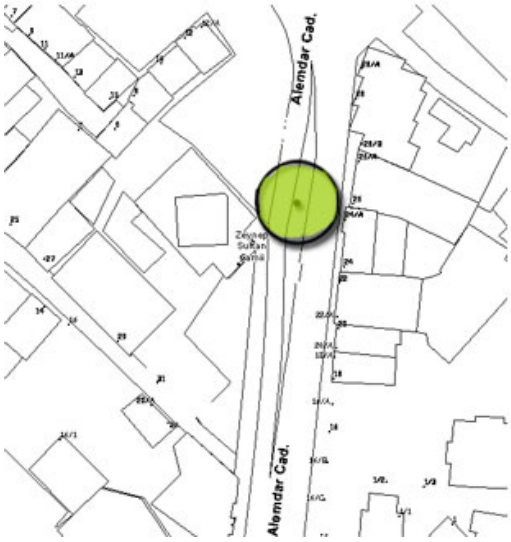
Şekil 3.57, 3.58, 3.59 : Beşiktaş, Ihlamurdere Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Z.C.P.

Beşiktaş Ihlamurdere Caddesi üzerindeki bulunan Çınar ağacı anıt ağaç özelliğinde olup, hem cadde için bir odak noktası özelliği taşımakta hem de kullanıcı belleğinde yer eden bir imaj yaratmaktadır.

Şekil 3.60, 3.61, 3.62 : Çengelköy, Tanrıverdi Sokak, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Z.C.P

Çengelköy Tanrıverdi sokakta kavşak ortasında bulunan Çınar ağacı araç ve yaya sirkülasyonu hareketini belirleyici bir pozisyonda bulunmaktadır.

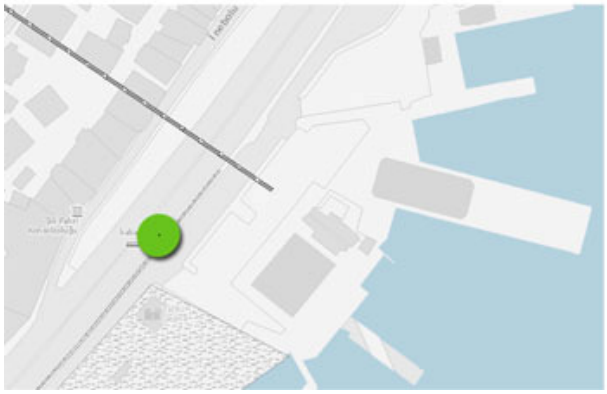
Şekil 3.63, 3.64 : Çemberlitaş, Alemdar Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Z.C.P

Tarihteki yeri: Alemdar Caddesi'nde Zeynep Sultan Camii önündeki yol ortasında bulunan anıt niteliğindeki Çınar Ağacı'nın yaşı camiye bakılarak 371 olarak kabul edilmektedir.I. Sultan Ahmet tarafından 1590-1617 yılları arasında diktirilmiştir. [41]

Estetik değeri yüksek olan bu anıt ağaç sokakta odak noktası özelliği taşıyarak,araç sirkülasyonunu yönlendirmektedir.

Çizelge 3.13: Çemberlitaş, Alemdar Caddesi Çınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama Boy
Ortalama 400	7.10 metre	2.20 metre	25.00 metre

Şekil 3.65, 3.66 : Kabataş, Fındıklı Çınar ağacı, 1969 yıl, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Çelik Gülersoy

Şekil 3.67, 3.68 : Kabataş, Fındıklı Çınar ağacı, 2008 yılı, mevsimsel değişiklikler, Fotoğraf, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü.

Tarihteki yeri: Kabataş fetih şehidi üzereindeki çınarın 350 yaşlarında olduğu, Kabataş camisini yaptıran Avni Ömer Efendi tarafından dikildiği vivayet edilmektedir. [35]

Çizelge 3.14: Kabataş, Fındıklı Çınar ağacı, teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama Boy
Ortalama 300	3.00 metre	1.00 metre	12.00 metre

Şekil 3.69, 3.70, 3.71 : Beşiktaş, Beşiktaş Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Sahip olduğu dekoratif özelliği ile görsel anlamda çeşitlilik ve değişkenlik sunan ağaç, Beşiktaş caddesi'ne estetik bir kimlik kazandırmanın yanı sıra yol bilgilendirme levhasının konumlandırılması açısından mimari yönde de sokağa olumlu katkı sağlamıştır.

Çizelge 3.15: Beşiktaş, Beşiktaş türbesi önü, Çınar ağacı (Platanus orientalis) teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama boy
Ortalama 120	1.70 metre	0.60 metre	15.00 metre

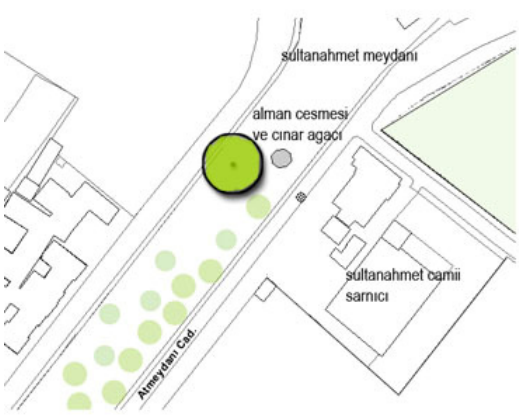

Şekil 3.72, 3.73 : Kuruçeşme-Arnavutköy Caddesi, Migros, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Şekil 3.74, 3.75, 3.76, 3.77 : Ortaköy, Çınaraltı Restaurant, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Z.C.P

Şekil 3.74- 3.73 Yapılar kitlesel olarak biçimlenirken ağaçlar korunmuş ve yapı içindeki mekan organizasyonu buna göre şekillenmiştir. Böylece bina hem içinde bulundurduğu yaşayan bir parça ile özelleşmiş ve farklı bir kimlik kazanmış, hem de ağaçlar mimari ile bütünleşerek mekan organizasyonu içinde yer almışlardır.

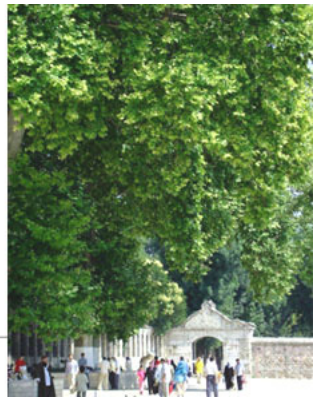

Şekil 3.78, 3.79, 3.80 : Sultanahmet, Alman Çeşmesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Tarihi bir öneme ve geçmişe sahip olan bu yapının yanında ona eşlik eden ağaç, estetik olarak çeşme ile bir bütünlük oluşturur.

Şekil 3.81, 3.82, 3.83 : Fatih, Fatih Camii avlu,Çınar Ağacı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Z.C.P.

Fatih Camii'nin bitişiğinde bulunan Çınar ağacı, Caminin minare yüksekliğinin 1/3' ü boyundadır ve Camii ile bir bütün oluşturmuştur. Çevre çapı 2.82 metre'dir. [42]

Şekil 3.84 : Fatih, Fatih Camii medrese önü, Kokar ağaç, Fotoğraf, Çelik Gülersoy

Fatih Camii medrese önünde konumlanan Kokar Ağaç(Alianthus) anıt ağaç özelliği göstermektedir. Fatih camii'nin kıble tarafında Abdülmecit'in annesinin türbesinin köşesinde bulunan ağacın camii ile yaşıt olduğu kabul edilir. Camii ilk şekliyle 1462 yılında yapılmıştır. [43]

Çizelge 3.16: Fatih, Fatih Camii medrese önü, Kokar ağaç, teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre
Ortalama 522	1.20 metre

Şekil 3.85, 3.86, 3.87 : Topkapı Sarayı, ikinci avlu girişi tarihi çeşme yanı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Topkapı Sarayı'nın ikinci avlu girişinde bulunan Çınar ağacı (Plantanus orientalis) son 450 yıllık döneme tanıklık etmiştir.

Çizelge 3.17: Topkapı sarayı, ikinci. avlu girişinde bulunan Çınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama boy
Ortalama 450	9.00 metre	2.87 metre	15.00 metre

Şekil 3.88, 3.89, 3.90 : Topkapı Sarayı, ikinci avlu babussade önü, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Topkapı Sarayında babüssade önünde ikinci avlu ortasında Çınar ağacı(Platanus orientalis) bulunmaktadır.

Çizelge 3.18: Topkapı sarayı, ikinci. avlu babussade önü Çınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama boy
Ortalama 350	4.00 metre	1.20 metre	18.00 metre

Şekil 3.91, 3.92, 3.93 : Topkapı Sarayı, Yeniçeriler Çınarı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf 1890, Çelik Gülersoy

Topkapı Sarayı avlusundaki ünlü Yeniçeriler Çınarı çağımıza yetişemeyen bir anıt özelliği göstermektedir.Sarayın birinci ve ikinci avlularında dikilen çınar ağaçları Fatih Devrinde saray yapılırken dikilmiştir. Yeniçeri Çınarı bugün artık yaşamayan

fakat Osmanlı'dan çok önce geldiği Topkapı Sarayı avlusunda onlarca tarihsel olaya tanıklık eden bir ağaçtır.Topkapı sarayı'nın birinci avlusunda bulunan ve 1928 yılında kuruyan bu çınarın, öldüğünde 1000 yılın çok üzerinde bir yaşa sahip olduğu anlaşılmaktadır. [44]

3.3. Ağaçların Çizgisel Olarak Konumlanmaları İle Oluşan Kentsel Mekanlar

Şekil 3.94, 3.95, 3.96 : Sultanahmet, Atmeydanı Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Önemli tarihsel yapı, saray, anıt vb. yapıların bulunduğu yerleşim alanlarındaki ağaçlar, mekanları diğer yapılardan ayırarak, sınır etkisi yaratmakta ve mekan hissini güçlendirmektedir.

Şekil 3.97, 3.98, 3.99 : Sultanahmet, Atmeydanı Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Z.C.P.

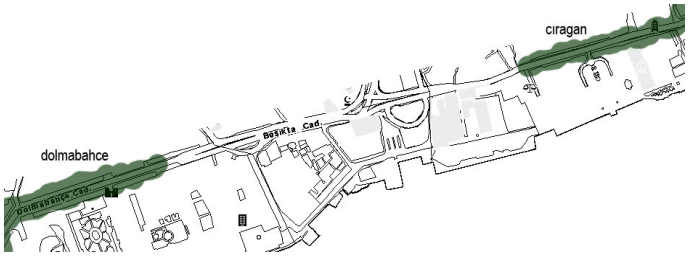
Ağaçlar, yapı bloğu ve araç yolu arasında geçiş elemanı olarak kullanılmıştır. Binaya paralel olarak dizilen ağaçlar, hareketi meydana doğru yönlendirmektedir.

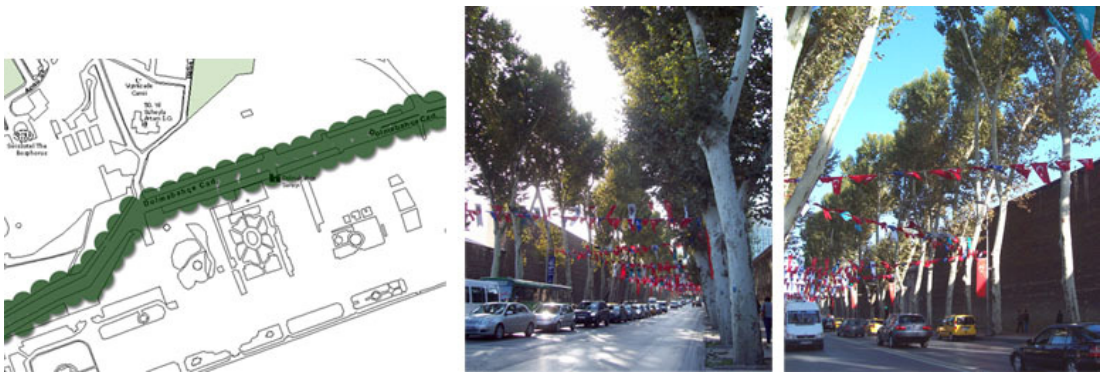
Şekil 3.100, 3.101, 3.102 : Sultanahmet, Atmeydanı Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Z.C.P.

Şekil 3.101: Ayasofya'nın çevresinde kullanılan ağaçlar mekansal sınırlama etkisi yaratmış, sokak ve avlu arasındaki mekansal farklılığı vurgulamıştır.

Şekil 3.102: Park ve meydan gibi farklı işlev ve kullanımdaki mekanlar kullanılan ağaçlar ile birbirinden ayrılmıştır.

Şekil 3.103 : Beşiktaş, Dolmabahçe Ve Çırağan Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr

Şekil 3.104, 3.105, 3.106 : Beşiktaş, Dolmabahçe Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Z.C.P.

Duvar önünde kullanılan Çınar ağaçları yüzyıllardır bulunduğu caddenin mekansal olarak tanımlanmasını ve kimlik kazanmasını sağlamıştır.

Çizelge 3.19: Beşiktaş, Dolmabahçe Caddesi, Çınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Tür		Yaş	Çevre	Çap	Ortalama Boy
Platanus orientalis	Platanus acerifolia	Ortalama 100	1-1.60 metre	0.50-1.50 metre	15.00-25.00 metre

Tarihteki yeri: 1856 yılında Dolmabahçe Sarayı'nı Beşiktaş'a bağlayan yolda, Beşiktaş-Dolmabahçe arasındaki ana arterde düzenli yol ağacı şeklinde yol ağaçları dikilmiştir. Zaman zaman kuruyan ve devrilen ağaçların yerine tamamlamalar yapılmıştır. 2007 yılında 646 adet ağaç kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulu kararıyla budanmış ve restorasyonu yapılmıştır. [45]

Şekil 3.107, 3.108, 3.109 : Beşiktaş, Çırağan Caddesi , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Z.C.P.

Araç ve yaya yolunda karşılıklı olarak dizilmiş Çınar ağaçları ve taş kemerin uyumu görülmektedir.

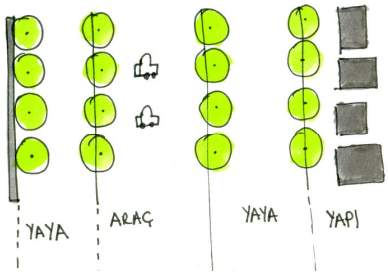

Şekil 3.110, 3.111 : Dolmabahçe-Çırağan yaya yolu, Fotoğraf, Z.C.P.

Kentin lineer mekanlarını oluşturan sirkülasyon kanallarında, yaya hareketini destekleyen mekansal kurgu ağaçlarla yaratılmakta ve alle şeklinde kullanılan Çınar ağaçları yayaları belirli bir doğrultuda yönlendirmektedir.

Şekil 3.110 – 3.111 : Dolmabahçe –Çırağan sirkülasyon kanalı boyunca alle şeklindeki Çınar ağaçları araç ve yaya hareketinin yönlendirilmesini sağlayarak, tanımlı bir aks sisteminin kurgulanmasını sağlamıştır.

Şekil 3.112 : Dolmabahçe, Çırağan Çınar Araç ve yaya aksı ilişkisi

Şekil 3.113 : Yaya, araç ve yapı ilişkisini gösteren şematik plan , Z. C.P.

Araç yolu- Çınar ağaçları- yay yolu- Çınar ağaçları-yapı veya duvar şeklinde gelişen mekan hiyerarşisi ile cadde boyunca hem görsel hem işlevsel açıdan bir bütünlük sağlanmıştır. Çınar ağaçları hem yaya konforunu hem araç sirkülasyonunu sağlamada etkili bir rol üstlenmektedir.

Şekil 3.114, 3.115 : Yeniköy, Köybaşı caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Kentsel mekan içinde sık ağaçlandırma ile sağlanan kuşatılmışlık hissi yönlendirme ve lineer mekan algısını kuvvetlendirmekte ve gölge etkisi sağlayarak yaya konforunu arttırmaktadır.

Şekil 3.116, 3.117 : Yeniköy Caddesi, Çınar Ağacı, Fotoğraf, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Çizelge 3.20: Yeniköy Caddesi, Çınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama boy
Ortalama 80	0.90-2.50 metre	0.60-0.90 metre	15.00-20.00 metre

Şekil 3.118, 3.119 : Kuzguncuk, İcadiye Mahallesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Kuzguncuk'un ana damarı olan İcadiye Mahallesi'nde belirli aralıklarla caddeye paralel olarak dizilmiş Çınar ağaçları Kuzguncuk gibi küçük ölçekli bir semt için yaya ve araç sirkülasyonunun tanımlanmasında olumlu bir etki oluşturmaktadır.

Şekil 3.120, 3. 121 : Çengelköy, Çengelköy Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Z.C.P.

Yüzyıllık Çınar Ağaçları, yapı grupları ile olan yakınlaşmaları, farklı karakteristiklerdeki değişik gövde yapıları ve görsel anlamda sahip oldukları etki ile Çengelköy Caddesi'nin kimliğini oluşturan ana unsurlardır.

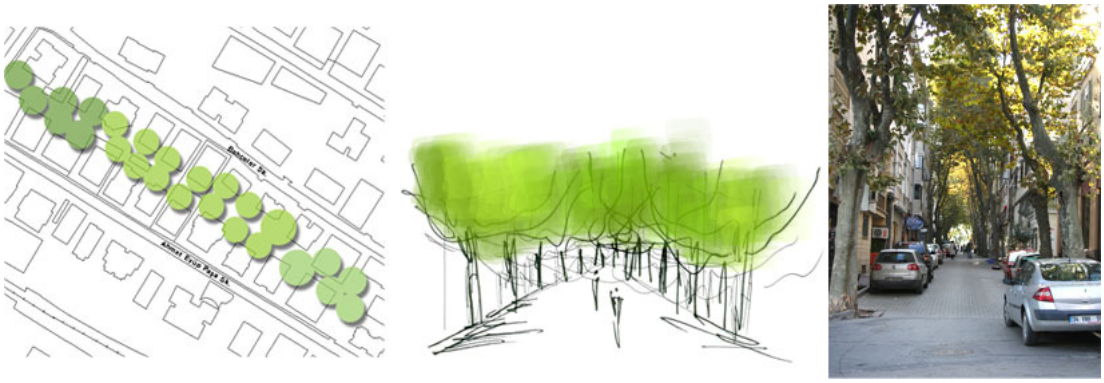
Şekil 3.122, 3.123 : Kadıköy, Bağdat Caddesi, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Sirkülasyon kanalı boyunca belirli bir süreklilik içinde kullanılan ağaçlar yaya-araç sirkülasyonunu birbirinden ayırarak yürüyüş yolunu vurgulamaktadır.

Şekil 3.124, 3.125 : Üsküdar, Paşalimanı Caddesi, ,Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Z.C.P.

Alle şeklindeki ağaçlar Üsküdar-Kuzguncuk araç sirkülasyonu için hareketi yönlendirme etkisi sağlamaktadır.

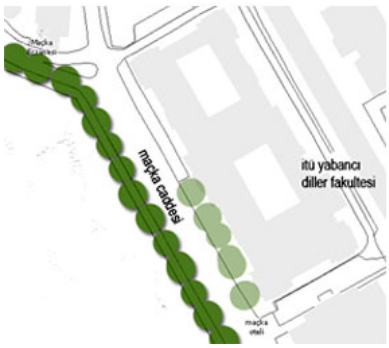
Şekil 3.126, 3.127, 3.128 : Kızıltoprak, Ahmet Eyüp Paşa Sokak, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Z.C.P

Yapılara paralel olarak karşılıklı konumlanan ağaçlar araç ve yaya sirkülasyonu açısından hareket ve yön algısını arttırmakta, geniş tepe tacı etkisi ile gölge alanların oluşumunu sağlamaktadır.

Şekil 3.129, 3.130, 3.131 : Moda, Tevfik Bey Sokak, , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Z.C.P

Estetik değeri yüksek ve farklı tekstürlere sahip gövdesi ile bulunduğu sokağa görsel anlamda çeşitlilik katan ağaçlar belirli bir süreklilik oluşturmaları ile lineer mekan algısını kuvvetlendirmekte ve kullanıcı belleğinde yer etmektedir.

Şekil 3. 132, 3.133, 3.134 : Maçka, Maçka Caddesi, Plan,
http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Z.C.P.

Şekil 3.133 -Maçka Caddesi'ndeki ağaçlar araç ve yaya sirkülasyonunu Nişantaşı-Teşvikiye Caddesi'ne yönlendirmektedir.

Şekil 3.134 -İTÜ Maçka Kampüsü Binası önündeki ağaçlar yapıya paralel uzanarak lineer mekan kurgusunu destekler niteliktedir.

Şekil 3.135, 3.136 : Nişantaşı, Ihlamur Caddesi, Plan,
http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Yapı grubu ile sınırlandırılmış caddede tek yönlü kullanılan ıhlamur ağaçları insan ve bina arasında ölçek açısından geçiş sağlamıştır.

Şekil 3.137, 3.138 : Beylikdüzü, Gelincik Sokak, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Mevsimsel değişiklikler ile farklı renklere sahip olan ağaçlar lineer mekan algısının kuvvetlenmesini ve mekana dinamik bir yapı kazandırmayı sağlamıştır.

Şekil 3.139, 3.140 : Maslak, İTÜ Kampüsü, Ağaçlı yol, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

Yolun iki yanında birbirlerine paralel olarak sık dikilmiş boylu ağaçlar bulundukları sınır doğrultusunda gövde ve tepe çatısı etkisi ile belirli bir kuşatılmışlık yaratıp, yayayı belirli bir noktaya yönlendirmektedir.

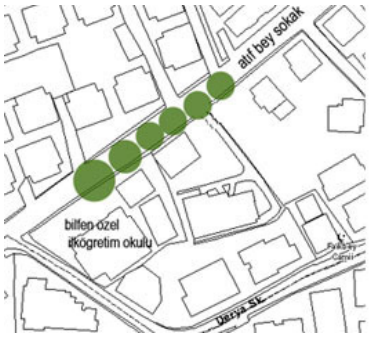
İnsan ölçeğini aşan yüksek yapı gruplarının yer aldığı Maslak'ta İstanbul Teknik Üniversitesi'ne giden ağaçlı yol insan üzerinde oluşan baskıyı ağaç kullanımı ile azaltıp, ölçek açısından geçiş sağlayan bir bölge yaratmıştır.

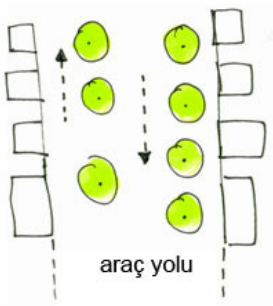

Şekil 3.141, 3.142 : Sarıyer, Mektep Sokak, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak

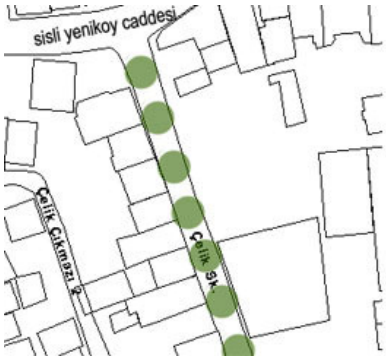
Cadde üzerinde belirli aralıklarla kaldırım ve araç yolu içeriğinde bulunan ağaçlar, sokakta gerçekleşen yenileme ve yol düzenleme çalışmaları esnasında korunmuş ve belirleyici unsur olarak kabul edilip sokağın kimliğini oluşturmuştur.

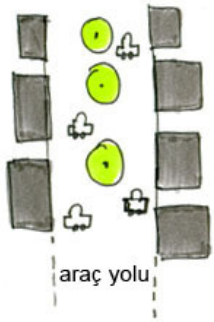

Şekil 3.143, 3. 144, 3.145 : Koşuyolu, Atıf Bey Sokak, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Z.C.P.

Şekil 3.146, 3.147, 3.148 : Tarabya, Çelik Sokak, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Eskiz ve Fotoğraf, Z.C.P.

Şekil 3.143- – 3.148 : Yapılarla sınırlandırılmış olan Atıf Bey sokak ve Çelik sokakta görülen ortak özellik ağaçların yol ortasında bulunup sokakta araç ve yaya sirkülasyonunu yönlendiren ana unsuru oluşturmalarıdır.

Şekil 3.149, 3.150, 3.151 : Kadıköy, Emin Ali Paşa Caddesi,Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, Z.C.P.

Şekil 3.152, 3.153 : Beşiktaş, Barbaros bulvarı , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, www. wowturkey.com

Şekil 3.154, 3.155 : Fatih, Vatan Caddesi , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr, Fotoğraf, www. wowturkey.com

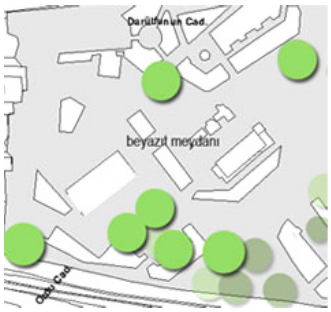
Şekil 3.154 – 3.155 : Ağaçlar, geniş araç yolu ve bulvarları şeritler halinde ayırarak tanımlı araç yollarının algılanmasını kuvvetlendirmiş, araç sirkülasyonunu yönlendirmeye yönelik olarak aks tanımlaması ve yaya ve araç arasında görsel ve fiziksel bariyer oluşumunu sağlamıştır.

Ağaçların çizgisel olarak konumlanmaları ile oluşan yeşil lineer hat, kendi akış kanalına sahip farklı hareketlerin birbirinden ayrılmasını destekleyerek, sürekli bir doku sistemi yaratmıştır.

3.4. Ağaçların Kümelenerek Konumlanması İle Oluşan Kentsel Mekanlar

Şekil 3.156 : Beyazıt Meydanı, Beyazıt Camii Avlu ve Sahaflar Çarşısı Avlu, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr

Şekil 3.157, 3.158 : Beyazıt, Beyazıt Meydanı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

Toplanma ve odak noktası olarak hizmet eden Beyazıt Meydanı, sahip olduğu ulu ağaçlar ile mekansal karakterini güçlendirmiştir. Ağaçlar yapının yanal yüzeyinde devam ederek hem sınır etkisi yaratmış, hem de tekil kullanılmaları ile odak noktası ve gölge mekan oluşumu sağlamıştır.

Şekil 3159, 3.160, 3.161 : Beyazıt, Beyazıt Camii Avlu, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

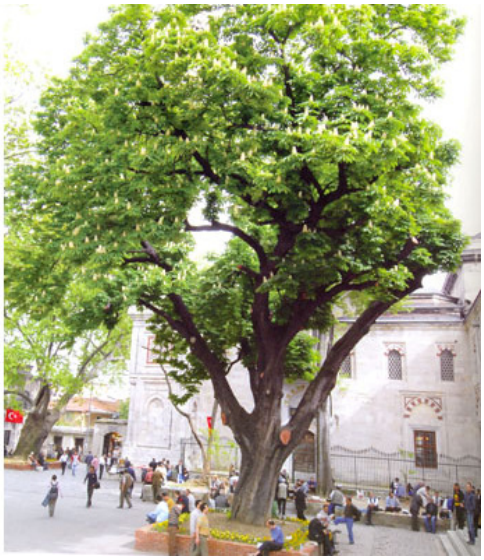

Şekil 3.162, 3.163 : Beyazıt, Beyazıt Camii Avlu, Çınar Ağacı, Fotoğraf Z.C.P.

Çizelge 3.21: Beyazıt, Beyazıt Camii Avlu, Çınar Ağacı, teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama boy
Ortalama 400	6.30 metre	2.00 metre	26.00 metre

Şekil 3.164, 3.165 : Beyazıt, Beyazıt Camii Avlu, Atkestanesi Ağacı, Fotoğraf, Zeynep Cemile Pak.

Çizelge 3.21: Beyazıt, Beyazıt Camii Avlu, Atkestanesi , teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

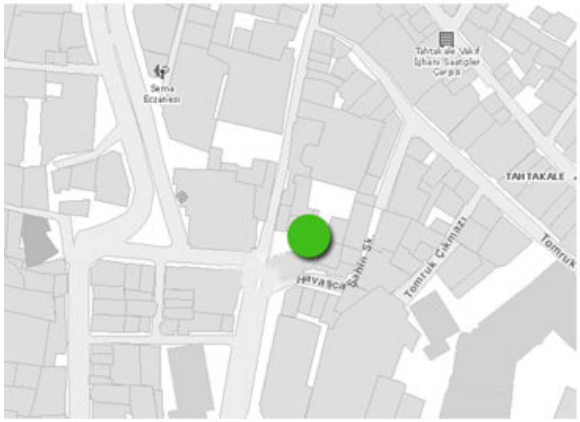
Yaş	Çevre	Çap	Ortalama boy
Ortalama 200	4.00 metre	1.30 metre	18.00 metre

Şekil 3.166, 3.167 : Eminönü, Eminönü Meydanı , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

Yenicami önündeki geniş sert zemin etkisi farklı düzenlerde sağlanan ağaç kullanımı ile kırılmış ve meydanda görsel açıdan bir çeşitlilik sağlanmıştır.

Şekil 3.168, 3.169 : Eminönü, İ.M.Ç Şebsefa Hatun Camii, Çınar ağacı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

Eminönü ilçesinde ,Zeyrek'te Atatürk Bulvarı'nda bulunmaktadır. Sultan I. Abdülhamid'in eşlerinden Fatma Şebsafa Hatun tarafından ölen oğlu Şehzade Mehmed için 1787 yılında yaptırılmıştır. Zeyrek Camii olarak da anılan camii barok uslupta inşa edilmiştir. [46]

Çizelge 3.22: Eminönü, İ.M.Ç Şebsefa Hatun Camii, Çınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama boy
Ortalama 150	4.50 metre	1.40 metre	10.00 metre

Şekil 3.170, 3.171 : Kadıköy, Kadıköy Meydanı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

Ağaçlar farklı düzenlerde kullanılıp mekan içinde statik ve dinamik alt mekanlar yaratılmıştır, böylece geniş sert zeminlerin fonksiyon olarak birbirlerinden ayrılmaları sağlanmıştır.

Şekil 3.172, 3.173, 3.174 : Üsküdar, Üsküdar Meydanı , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

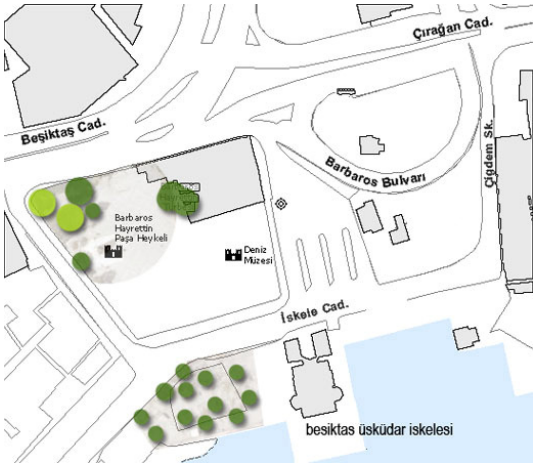
Bitkisel materyalin gövde ve tepe tacı etkisinden yararlanılarak statik aktivitelere hizmet eden (bekleme, oturma, dinlenme) donatı elemanları ile desteklenerek yaratılan Üsküdar meydanı yayalar için hem geçiş mekanı hem de meydan özelliği taşımaktadır. Meydandaki ağaçların önemli bir özelliği buradaki büfeler için yaratılan tek oturma mekanı olmalarıdır.

Şekil 3.175, 3.176 : Ortaköy, Ortaköy Meydanı, , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

Çeşitli aktivitelere hizmet eden yapılarla çevrelenmiş olan Ortaköy Meydanı'ndaki anıtsal nitelikteki ağaçlar meydanda dinlenme, gölge sağlama gibi işlevsel fonksiyonlarının yanında görsel olarak da çeşitlilik sağlamaktadır.

Şekil 3.177 : Beşiktaş Meydanı ve İskele Meydanı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr

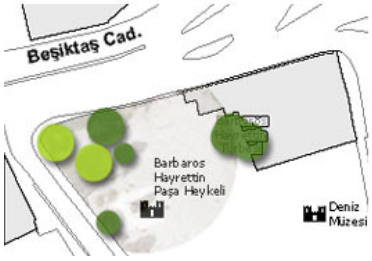

Şekil 3178, 3.179, 3.180 : Beşiktaş, İskele Meydanı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

Meydan kurgusu içerisinde tekil olarak kullanılan ağaçlar sert zemin karakterinin yumuşatılmasını ve meydanın ölçeklendirilmesini sağlamışlardır.

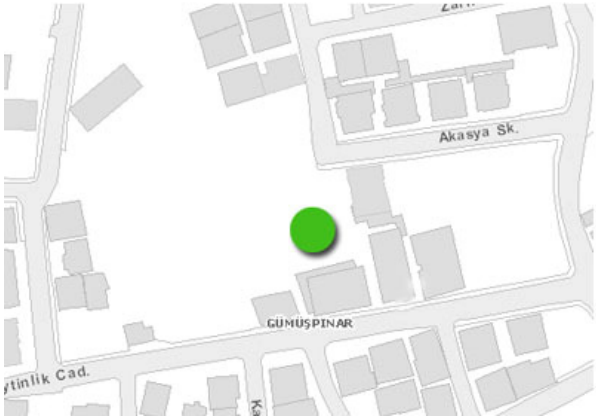
Sahil şeridinde bulunan Kadıköy, Üsküdar, Beşiktaş ve Ortaköy Meydanları toplanma ve buluşma noktası olarak hizmet etmelerinin yanında sahip oldukları ağaçlar ile mekansal kimlik ve organizasyonlarını güçlendirmişlerdir.

Şekil 3.181, 3.182, 3.183 : Beşiktaş, Beşiktaş Meydanı , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

Büyük alanları kapsayan kentsel mekanlar, ağaç kullanımı ile ölçeğe sokulmuş, üçüncü boyutta mekan hissi sağlanmış ve geniş sert zeminlerin etkisi azaltılmıştır.

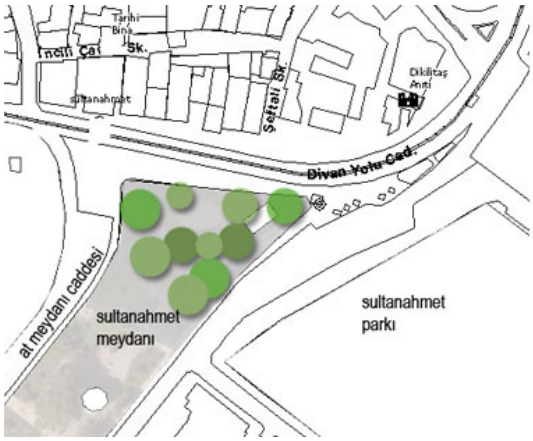

Şekil 3.184, 3.185 : Kartal, Gümüşpınar Mahallesi, Çınar Ağacı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

Kartal Gümüşpınar mahallesinde bulunan Çınar ağacı anıt ağaç özelliği göstermektedir.

Çizelge 3.23: Kartal, Gümüşpınar Mahallesi,, Çınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama boy
Ortalama 150	2.80 metre	0.90 metre	10.00 metre

Şekil 3.186, 3.187 : Sultanahmet, Sultanahmet Meydanı, , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

Meydanda belirli noktalarda farklı karakteristik özellikleri ile dikkat çeken ağaçlar Sultanahmet Meydanı'na kimlik katan başlıca unsurlardandır.

Şekil 3.188, 3.189, 3.190 : İstinye, Çınaraltı Parkı, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Eskiz ve Fotoğraf, Z.C.P.

Çınar ağaçları grup olarak bulundukları yere tepe tacı ve gövde etkisi ile mekan özelliği katmış ve kent kurgusu içinde sürpriz mekanlar oluşturmuşlardır.

Şekil 3.191, 3.192, 3.193 : Bebek, Cevdet Paşa Caddesi, İpek sokak, Bebek Kahve,Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Eskiz ve Fotoğraf, Z.C.P.

Yapı grupları arasında kalan alan ağaçların tepe tacı ile işlevsel bir mekan haline dönüştürülmüştür. Ağaçların sağladığı gölge sağlama, rüzgardan korunma, tepe çatısı ile mekan yaratma vb. fonksiyonları destekleyen ve gerekli durumlarda kullanılan kentsel donatılarda mekan hissinin kuvvetlenmesine katkıda bulunmuşlardır.

Şekil 3.194, 3.195, 3.196 : Moda, Moda Çay bahçesi,
Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

Kot farkından yararlanarak oluşturulan mekan mevcut ağaçlar kullanılarak işlevsel bir hale getirilmiş ve kimlik kazanmıştır.

Şekil 3.197, 3. 198 : Kadıköy, Nazım Hikmet Vakfı, Plan,
http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

Yapılar arasında kalmış bu alan grup halinde kullanılan ağaçlarla yaşayan bir mekan şekline dönüşmüştür. Kamusal olarak hizmet veren avlu içerisinde kullanılan ağaçlar, mekanın çevresinden farklı bir nitelikte olmasını sağlamıştır.

Şekil 3.199, 3.200 : Koşuyolu, Validebağı Korusu, Plan,
http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

Ağaçların grup olarak bir araya gelmesi ile koru içinde farklı işlevdeki alt mekanların yaratılması sağlanmıştır

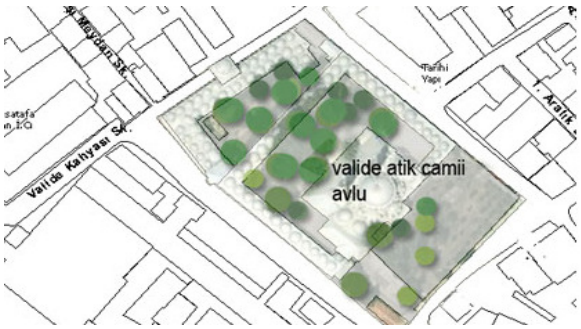

Şekil 3.201, 3.202 : Sultanahmet, Sultanahmet Camii Avlu, Plan,
http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

Sultanahmet Camii Avlusu içinde farklı düzenlerde bulunan yüzyıllık ağaçlar Camii ile birlikte bütünlük oluşturup, mekana çeşitlilik katmış ve yaşayan alt mekanlar oluşturmuştur. Camii'nin çevre ile bütünleşmesini, iç ve dış mekan arasındaki görsel ve fiziksel bütünlüğü sağlamıştır.

Şekil 3.203, 3.204 : Üsküdar, Valide Atik Camii, Avlu, Plan,
http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

Avlu içinde bulunan Çınar ve Ihlamur ağaçları Camii'ye gelen insanlar için yaşam alanı oluşturmuştur. Yüksek ağaçların gölgelediği geniş avluyu çevreleyen ağaçlar mekanı kuşatıcı bir karakterde biçimlenmiştir.

Dış mekanda bulunan ve sınır etkisi sağlayan ağaçların işlevsel bakımdan iç mekana sızması görsel ve fiziksel açıdan dış mekan ve avlu arasındaki mekansal sürekliliği güçlendirmiştir.

Şekil 3. 205 : Üsküdar, Valide Atik Camii Avlusu Çınar Ağacı, Fotoğraf, Z.C.P.

Tarihteki yeri: Üsküdar Valide-i Atik Külliyesi içinde bulunan çına, padişah III. Selim'in eşi ve III. Murat'ın annesi Nurbanu Valide Sultan tarafından 1570-1579 yılları arasında yaptırılan külliye ile yaşıttır. Yöresel tarih açısından önem taşımaktadır. [47]

Çizelge 3.24: Üsküdar, Valide Atik Camii Avlusu , Çınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama boy
Ortalama 250	7.43 metre	2.36 metre	7.00 metre

Şekil 3.206, 3.207 : Eyüp, Eyüp Sultan Camii, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

Kentin en eski Çınar ağaçlarından biri Eyüp Sultan Camii iç avlusunda Eyüp Sultan Türbesi Hacet Penceresi önündeki anıt Çınardır. İç avludaki çınarları III. Selim diktirmiştir. İlk Eyüp Camii, Fatih Mehmet tarafından 1458 yılında yaptırıldığına göre dış avludaki Çınarın tahmini yaşı 526'dır. [48]

Şekil 3.208, 3.209, 3.210 : Eyüp Sultan Camii, ön bahçe şadırvan önü, ön bahçe hazine bölümündeki ağaç, türbe avlusu, Fotoğraf, Z.C.P.

Çizelge 3.25: Eyüp Sultan Camii, Camii ön bahçesindeki Çınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama boy
Ortalama 500	5.50 metre	2.87 metre	20.00 metre

Çizelge 3.26: Eyüp Sultan Camii, Camii ön bahçe hazine önündekiÇınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama boy
Ortalama 400	4.00 metre	2.10 metre	15.00 metre

Çizelge 3.27: Eyüp Sultan Camii, Camii avlusu türbe önündekiÇınar Ağacı teknik bilgileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Yaş	Çevre	Çap	Ortalama boy
Ortalama 250	3.50 metre	1.60 metre	8.00 metre

Şekil 3. 211 : Eyüp, Eyüp Sultan Camii Avlu, Fotoğraf, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2008.

Çınar'ın üstten büyük bir kısmı günümüze kadar ulaşamamıştır fakat gövde kısmı halen yaşamakta ve avlunun odak noktasını oluşturmaktadır.

Şekil 3.212, 3.213: Çemberlitaş, Zeynep Sultan Camii, Avlu, Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

Avlu ortasında bulunan ağaç, odak oluşturmakla birlikte insanları çevresine toplayarak tepe tacı etkisi ile oturma mekanı yaratmıştır.

Şekil 3.214, 3.215 : İTÜ, Taşkışla Kampüsü, Avlu, , Plan, http://sehirrehberi.ibb.gov.tr , Fotoğraf, Z.C.P.

Yapının kitlesel olarak avlu oluşumunu destekleyici özellikte biçimlendirilmesinin yanında sahip olduğu yüksek ağaçlar ile bu oluşum desteklenmiş ve yapı ile sınırlandırılmış bir alt mekan oluşturulmuştur.

Binanın içerdiği aktivitelerin avluya taşması (oturma, dinlenme, toplanma vb.), su elemanı ile desteklenmesi avluya çeşitlilik katan ve kullanımı arttıran unsurlardır.

4. SONUÇ

Bölüm 2'de "peyzaj unsurları ve kentsel etkileşim" başlığı altında anlatılan bitkilerin mekana kimlik katma özellikleri, İstanbul'un farklı semtlerinde yapılan analizler doğrultusunda örneklendirilmiştir.

Yapılan literatür araştırmaları ve alan analizleri sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda, İstanbul'daki bir çok kentsel mekana işlevsel ve estetik olarak kimlik kazandıran ana faktörün peyzaj unsurlarından ağaçlar olduğu sonucuna varılabilir.

İstanbul'da kimlikli mekanları oluşturan ağaçların ana unsur olarak kabul edilerek noktasal, çizgisel veya farklı gruplarla bir araya gelmeleri ile oluşan kentsel mekanların insan yaşamına ve kente çeşitlilik ve anlam kazandırdığı sonucuna varılabilir. İnsanların nefes alabilecekleri ve kent karmaşasından uzaklaşabilecekleri mekanların çok değişik ve ilginç tasarımlara ihtiyaç duyulmadan da gerçekleşebileceği, ağaçların farklı şekillerde kullanılarak oluşturduğu mekanlar ile gösterilmeye çalışılmıştır.

Ağaçlarla oluşturulan mekanlar üç ayrı alt başlık altında irdelendiğinde;

• Tekil olarak konumlanan ağaç ve mekan oluşturma ilişkisinde şu sonuçlara ulaşılabilir:

- Tekil olarak kullanılan anıt ağaçlar tarihten günümüze gelmiş olan alışkanlıkların, ağaç altında oturma, sohbet etme, dinlenme vb. fonksiyonların gerçekleşmesini ve günümüzde halen daha yaşatılmasını sağlarlar.

- Tepe tacı etkisi ile mekan tanımlaması ve sınırlarını belirleyerek gölge mekanlar oluştururlar. Böylece, mimari elemanların sağladığı gölge sağlama, rüzgardan korunma gibi fonksiyonları gerçekleştirerek kişilerin konforunu arttırırlar.

- Renk, form, tekstür gibi estetik olarak farklı fiziksel özelliklere sahip olmaları ile kullanıcı belleğinde yer eder ve odak etkisi sağlarlar.

-Yapıların biçimlenmesinde ve mekansal kurgunun oluşmasında fiziksel ve fonksiyonel olarak rol oynarlar.

- Camii, Çeşme vb. tarihi unsurlar ile bütünleşip çevresel tasarım adına bir bütünlük oluştururlar.

-Araç ve yaya sirkülasyonunda belirleyici bir unsur olarak kullanılarak akışı etkileyici bir konumda bulunabilirler.

• Çizgisel olarak konumlanan ağaç ve mekan oluşturma ilişkisinde şu sonuçlara ulaşılabilir:

- Tarihsel yapı, saray, müze, anıt vb. mimari yapıları diğer yapılardan ayırıcı sınır etkisi oluştururlar.

- Geniş yol ve bulvarlarda araç ve yaya sirkülasyonunun birbirinden ayrılması ile araç sirkülasyonunun kendi içinde tanımlı şeritlere ayrılmasını sağlarlar ve mekansal farklılığı tanımlarlar.

- Araç yolu-yaya yolu-bina ilişkisinde lineer olarak şekillenene ağaçlar mekanları birbirinden ayırarak mekan hiyerarşisini sağlarlar.

- Farklı karakteristik özelliklere sahip olan ağaçların lineer bir şekilde yolun her iki tarafında karşılıklı olarak dizilmeleri sonucunda estetik değeri yüksek olan sokak ve caddeler ortaya çıkar.

- Alle şeklinde oluşturulan ağaçlar araç sirkülasyonu için tanımlı bir aks sistemi oluşturup, algıyı kuvvetlendirir ve hareketin belirli noktalara yönelmesini sağlayarak tanımlı bir doğrultu sistemi kurgular.

- Yapı ile sınırlandırılmamış sirkülasyon kanallarında ağaçların gövde ve tepe tacı etkisi ile, sık olarak kullanılmaları sonucu kuşatılmışlık derecesi artar ve lineer mekan hissi kuvvetlenir.

- Geniş kentsel mekanlarda, ağaç grupları ile yaratılan alt mekanlar, avlu ve meydan oluşumları kent kurgusu içinde ağaçların çizgisel veya noktasal olarak bir araya gelmeleri sonucunda oluşturulan dış mekanlar olarak tanımlanabilir.

• Küme şeklinde konumlanan ağaçlar ve mekan oluşturma ilişkisinde şu sonuçlara ulaşılabilir:

- Ağaçların tekil ve çizgisel olarak birlikte konumlanmaları mekansal tanımlamayı güçlendirir.

- Kuşatılmışlık ve sınırlanma etkisi yaratarak mekan içi hiyerarşiyi sağlarlar.

- Kent içinde grup halinde kullanılan ağaçlar ile sürpriz alt mekanlar oluşturulur.

- Ağaç grupları ile yaratılan doku tanımlaması ile kentsel mekanlardaki sert zemin etkisi azaltılarak, üçüncü boyutta bir hareket kazandırılmış olur. Böylece, geniş sert zeminlerde farklı şekillerde kullanılan ağaçlar, mekanları ölçeğe sokarak, mekan organizasyonunu sağlarlar.

- Tarihi önemi bulunan yapılar etrafındaki meydanlar sahip oldukları ağaçlar ile bütünleşmiş ve birliktelikleri sayesinde sahip oldukları anlam artmıştır.

- Ağaçlar statik aktivitelere hizmet ederek gövde ve tepe tacı etkisi ile gölge mekanlar sağlayarak oturma mekanları yaratmış olur.

- Ağaçlar, avlu ve dış mekan yaşantısı arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirerek, buluşma ve toplanma noktası olarak işlevsel bir rol üstlenmiş ve kentsel dış mekan yaşantısına çeşitlilik katarak, farklı aktivitelerin gerçekleşebileceği alt mekanların oluşumunu sağlamıştır.

- Yapı avlu oluşumunu destekleyecek şekilde biçimlenerek, ağaç gruplarının bir araya gelmesi ve dış mekan aktivitelerini destekleyecek unsurlar yaratılması ile masif kütle etkisi kırılarak mekana çeşitlilik katmıştır.

KAYNAKLAR

[1] **Aslan, D.,** 2005. "Bitkilerin Mimari Dili ve İstanbul Örnekleri", Mimar-ist, Mimarlık Kültürü Dergisi, sayı 16, s. 85-91

[2] **Norberg Schulz, C.,** 1971. "Existence, Space and Architecture", Studio Vista, London, s.28-30.

[3] **Trancik, R.,** 1986. "Finding Lost Space : Theories of Urban Design", Van Nostrand Reinhold, New York, s.97-99.

[4] **Aydınlı, S.,** 2004. "Epistemolojik Açıdan Mekan Yorumu, Mimarlık ve Felsefe", Yapı-yayın, İstanbul, s. 40-51

[5] **Joedicke. J.,** 1968. "Bir Mimari Mekan Kuramına Giriş ve Aynı Zamanda Mimarinin Durumunun Saptanması İçin Deneme". Bauen+ Wohnen 9. s.16-25

[6] **Kuban. D.,** 2004. "Mimarlık-Felsefe İlişkisine Eleştirel Bakışlar", Yapı-yayın,İstanbul, s.180

[7] **Kuban. D.,** 2004. "Mimarlık-Felsefe İlişkisine Eleştirel Bakışlar", Yapı-yayın,İstanbul, s.182

[8] **Rapoport,A.,** 1977. "Human Aspects of Urban Form",London, s.2.

[9] **Zevi,B.,** 1990, "Mimariyi Görmeyi Öğrenmek", (Çev. D. Divanlıoğlu), Birsen Yayınevi, İstanbul

[10] **Trancik, R.,** 1986. "Ending Lost Space-Theories of Urban Design", New York. s. 61-62.

[11] **Ersoy, D.,** 1997. "Bina ve Kentsel Mekan Biçimleniş Etkileşimi", Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. s.66.

[12] **Lynch, K.,** 1960. "The Image of the Environment", Publication of the Joint Center for Urban Studie, The Massacnuse its Institute of Technology America, s. 31.

[13] **Robinette,O.G.,** 1972. "Plants, People and Environmental Quality", New York. s.6-9

[14] **Booth, N.,** 1989. "Basic Elements of Landscape Architectural Design", New York, s. 71-73

[15] **Arnold, F.H**.,1980, "Trees in Urban Design", New York. s.15-16

[16] **Lynch, K.,** 1990. City Sense and City Design, Edited by Tridib Banerjee, Michael Soutworth, Cambridge, Massachusetts. s. 396

[17] **Giritlioğlu,C.,** 1991. "Şehirsel Mekan Öğeleri ve Tasarımı", İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Baskı Atölyesi, İstanbul. s.61.

[18] **İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü,** 2008, İstanbul'daki Anıt ve Korumaya Değer Ağaçlarda Baım ve Restorasyon Çalışmaları, İstanbul, s. 77

[19] **İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü,** 2008, İstanbul'daki Anıt ve Korumaya Değer Ağaçlarda Baım ve Restorasyon Çalışmaları,İstanbul, s. 81

[20] **URL1** http:// www.wowturkey.com, Alındığı tarih 11.11.2008

[21] **Gülersoy, Ç.** 1984, İstanbul'un Anıtsal Ağaçları, s.81

[22] **Booth, N**., 1989. "Basic Elements of Landscape Architectural Design", New York, s. 75
[23] **Booth, N.,** 1989. Basic Elements of Landscape Architectural Design, New York, s. 80
[24] **Booth, N.,** 1989. Basic Elements of Landscape Architectural Design, New York, s. 82
[25] **Booth, N.,** 1989. Basic Elements of Landscape Architectural Design, New York, s. 83
[26] **Taylor,L.,** 1979. Urban Open Spaces, Academy Editions, London, s. 45
[27] **Langer, M.,** 1989. Merleau-Ponty's Phenomenology of Perception, Macmillan, s.39.
[28] **Sartain, A.Q., North, A.J., Roystange, J., Chapman, H.M.,** 1967. Psychology:Understanding Human Behavior,London. s.29.
[29] **Hançerlioğlu, O**., 1993. "Felsefe Sözlüğü", İstanbul, Remzi Kitapevi.
[30] **Rapoport, A.,** 2004. "Kültür, Mimarlık, Tasarım", Yapı-yayın, İstanbul. s.91-101.
[31] **Downs, R. M. and Stea, D**., 1977. "Maps in Minds: Reflections on Cognitive Mapping", New York.
[32] **Aslan, D.,** 2005. "Bitkilerin Mimari Dili ve İstanbul Örnekleri", Mimar-ist, Mimarlık Kültürü Dergisi, sayı 16, s. 87
[33] **Yıldızcı, A.C**., 1988. "Bitkisel Tasarım" İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul. s.39-42.
[34] **Austin,R.L**., 1982. "Designing With Plants", Van Nostrand Reinhold Company, New York.
[35] **Aslanoğlu,G**.,2000. "Peyzaj Tasarımı Ders Notları", METU Faculty Architectural Pres, Ankara. s.59-60
[36] **İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü,** 2008, İstanbul'daki Anıt ve Korumaya Değer Ağaçlarda Baım ve Restorasyon Çalışmaları,İstanbul, s. 86
[37] **Urfalıoğlu, N.,**2000, Osmanlı Sebil Mimarisi, IV. Eyüp Sultan Sempozyumu, s.125
[38] **İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü,** 2008, İstanbul'daki Anıt ve Korumaya Değer Ağaçlarda Baım ve Restorasyon Çalışmaları,İstanbul, s. 71
[39] **URL2** http://www.cengelkoy.net/cengelkoy-tarihi, Alındığı tarih, 10.11.2008
[40] **Asan, Ü.,** Türkiye Ormanlarında Saptanabilen Anıt Nitelikteki Ağaçların Dünya'daki Benzerleriyle Karşılaştırılması. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi , Seri A , Cilt 37 , Sayı 2 , Sf. 47 - 68.1987.
[41] **İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü,** 2008, İstanbul'daki Anıt ve Korumaya Değer Ağaçlarda Baım ve Restorasyon Çalışmaları,İstanbul, s. 105
[42] **URL3** http://wowturkey.com/forum/viewtopic.com, Alındığı tarih, 15.10.2008
[43] **Gülersoy Ç.,** 1984, İstanbul'un Anıtsal Ağaçları, s.140
[44] **İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü,** 2008, İstanbul'daki Anıt ve Korumaya Değer Ağaçlarda Baım ve Restorasyon Çalışmaları,İstanbul, s. 158-159
[45] **Bozkuş, F., Dirik H., Yener H.,** 2004, Bebek parkı Ortaköy-Dolmabahçe-Kabataş ana arterlerinde yer alan ağaçlara ait silvikültürel bakım raporu, s.95

[46] **İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü,** 2008, İstanbul'daki Anıt ve Korumaya Değer Ağaçlarda Baım ve Restorasyon Çalışmaları,İstanbul, s. 113
[47] **Asan, Ü.**, 2008, İstanbul'daki Anıt ve Korumaya Değer Ağaçlarda Baım ve Restorasyon Çalışmaları,İstanbul, s. 166
[48] **Gülersoy Ç.** 1984, İstanbul'un Anıtsal Ağaçları, s.151

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Zeynep Cemile Pak

Doğum Yeri ve Tarihi: İstanbul, 07,.02.1983

Adres: Acıbadem cad. Barıs sokak, Manolya apt, No:14 D:3 Acıbadem

Lisans Üniversite: İstanbul Üniversitesi,Peyzaj Mimarlığı Bölümü

(Mezuniyet, 2005)